

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Betydelsefullt HVB

En kvalitativ studie om betydelser av regler och relationer på ett HVB för
ensamkommande barn

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin 6, VT 2015
Författare: Victor Ankarhem och Mikael Björklund
Handledare: Pål Silow Wiig

Abstrakt

Titel: Betydelsefullt HVB - En kvalitativ studie om betydelser av regler och relationer på ett HVB för ensamkommande barn.

Författare: Victor Ankarhem och Mikael Björklund.

Nyckelord: Ensamkommande, HVB, Regler, Relationer, Betydelse.

I denna uppsats studeras betydelsen av regler och relationer på boendet Olympen, ett HVB för ensamkommande barn. Studien har en kvalitativ ansats och vårt material har samlats in genom semistrukturerade intervjuer. Vi har intervjuat tre personer ur personalgruppen och tre av ungdomarna som bor på Olympen. Ungdomarna är 15-17 år och har permanent uppehållstillstånd. Under vår studie av reglernas och relationernas betydelse har vi sett att de båda rymmer flera olika betydelser. Vad gäller relationer har vi kunnat se positiva betydelser som stödjande, tillitsskapande och omhändertagande, men också negativa betydelser som bekräftande av ensamhet och att bli illa behandlad. När det kommer till regler har vi också sett ett flertal olika betydelser de kan få. Det fanns regler som upplevdes som positiva, vilka vi uppfattar ha en gynnande betydelse. Det fanns också regler som upplevdes negativt, dessa uppfattar vi framförallt ha en kontrollerande betydelse för ungdomarna. Vi har också sett i studien att regler och relationer inte är två frångilda fenomen på boendet, utan att de påverkar varandra och vilka betydelser de får för ungdomarna som bor där.

Tack!

Vi vill tacka er som valde att delta i vår studie och ställde upp på att bli intervjuade. Utan er hade studien inte varit möjlig att genomföra. Vi vill även tacka dig, Pål, för dina kloka råd under utformandet av denna uppsats.

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte	2
1.3 Begreppsförklaring	2
2. Tidigare forskning	4
2.1 Miljöterapi	4
2.2 Relationer	6
2.3 Regler	9
3. Teoretiska utgångspunkter	13
3.1 Foucault	13
3.1.1 Disciplinering.....	13
3.1.2 Bestraffning för samhällets försvar.....	14
3.1.3 Fursten	15
3.1.4 Panoptism.....	15
3.2 Mead	16
3.2.1 Attityder	16
3.2.2 Samhällets gemensamma attityder.....	16
3.2.3 Mening och Signifikans	17
3.2.4 Idéelement.....	17
4. Metod	19
4.1 Perspektiv.....	19
4.2 Semistrukturerade intervjuer.....	19
4.3 Urval	21
4.4 Etiska överväganden	22
4.5 Analysmetod	23
4.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	24
4.7 Litteraturinsamling.....	26
4.8 Förförståelse.....	26
4.9 Arbetsfördelning	27
4.10 Metodkritik	27
5. Analys av material	30
5.1 Relationer	30
5.1.2 Relationsarbetets betydelse	30
5.1.2 Relationens betydelse för ungdomarna	32
5.1.3 Teoretisk analys	36
5.2 Regler.....	39
5.2.1 Regelarbetets betydelse.....	39
5.2.2 Regler ungdomarna upplever som positiva	41
5.2.3 Regler ungdomarna upplever som negativa.....	43
5.2.4 Teoretisk analys	46
5.3 Relationer och regler.....	49
5.3.1 Personal om hur regler påverkar relationer.....	50
5.3.2 Ungdom om hur regler påverkar relationer	52
5.3.3 Teoretisk analys	53
6. Slutdiskussion	55
7. Förslag till vidare forskning.....	59
8. Referenser	60
Bilagor	62

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Allt fler unga som tvingats fly sina hemländer utan vårdnadshavare kommer till oss i Sverige. Enligt Socialstyrelsen (2015) kom det 7 049 ensamkommande barn till Sverige och ansökte om uppehållstillstånd 2014. Jämfört med året innan är det en ökning med över 80 procent. Stretmo och Melander (2013, ss. 9-10) skriver att majoriteten av de ensamkommande barnen har svåra erfarenheter med sig och att många har upplevt separation från någon nära anhörig redan vid tidig ålder. Det finns oftast inte en enskild orsak till att barnen flyr från sitt hemland, utan orsakerna är ofta flera som tillsammans kan leda till en ohållbar situation. Socialstyrelsen (2013, s. 10) nämner till exempel ekonomiska och strukturella skillnader i världen, men också mer lokala orsaker som konflikter och krig. De här större förklaringarna vävs också samman med individuella orsaker för varje barn. Socialstyrelsen (2013, s. 13) skriver att de asylsökande barn som kommer ensamma till landet är i behov av stöd och hjälp, till exempel med boende. Enligt lag är det socialnämndens skyldighet att tillgodose detta och det kan exempelvis ske genom en placering på HVB, hem för vård eller boende, som är specifikt inriktade på ensamkommande barn. Vi intresserade oss för hur det kan vara att bo eller arbeta på ett sådant boende och eftersökte därför intervjuer som kunde ge oss svar på det. Det resulterade i intervjuer med tre av ungdomarna och tre i personalgruppen på ett HVB för ensamkommande som vi här har valt att kalla för Olympen. Vår ambition var att gå in i vår undersökning med öppet sinne och ställa generella frågor kring upplevelser av boendet. Detta för att varje person skulle få delge oss sin bild av det. När intervjuerna var genomförda konstaterade vi att svaren på våra frågor om upplevelserna av boendet till stor del kretsade kring relationer och regler. Vi förstod detta vara något betydelsefullt för intervjupersonerna och vi valde därför att det skulle bli studiens syfte att lyfta vad de uttryckte kring dessa två fenomen.

1.2 Syfte

Vårt syfte är att studera betydelsen av regler och relationer på boendet Olympen, ett HVB för ensamkommande barn.

För att studera detta har vi haft följande frågeställningar:

Vilken betydelse har regler som arbetssätt?

Vilken betydelse har relationer som arbetssätt?

Vad betyder reglerna för ungdomarna?

Vad betyder relationerna för ungdomarna?

1.3 Begreppsförklaring

HVB: Vi väljer att använda HVB som begrepp för det Statens institutionsstyrelse (2014) kallar HVB-hem. Detta då vi tycker att ändelsen redan finns i förkortningen och blir överflödig, HVB betyder nämligen hem för vård eller boende. HVB är behandlingshem där de tar emot personer för behandling eller vård förenat med boende. De drivs antingen av privata vårdgivare, kommuner eller landsting. Om vårdgivaren är privat ska denne ha tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg, IVO, för att bedriva sin verksamhet. Det finns i Sverige över 400 HVB och de som bor där vårdas antingen frivilligt med stöd av Socialtjänstlagen eller har blivit tvångsomhändertagna med stöd av LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Skälen till placering kan variera.

Ensamkommande barn: Enligt 1 § femte stycket i lagen om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, är ensamkommande barn en benämning för barn under 18 år som vid ankomsten till mottagarlandet är skilda från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare (SFS 1994:137).

Relationsarbete: Att arbeta genom relationer benämner vi som relationsarbete. Detta för att förtydliga att det handlar om just ett arbetssätt som har ett eller flera på förhand givna mål med vad relationen ska kunna ge ungdomarna.

Regelarbete: Att arbeta genom regler benämner vi som regelarbete. Detta för att förtydliga att det handlar om just ett arbetssätt som har ett eller flera på förhand givna mål med vad reglerna ska kunna ge ungdomarna.

Regler: När vi pratar om regler generellt så innefattar det även vad personalen skulle beskriva som rutiner och strukturer. De ungdomar vi intervjuat har använt begreppet regel om allt som kretsat runt det, så därför har vi valt att göra detsamma.

Vi: När “vi” används i denna uppsats så syftar det på oss, de två författarna.

2. Tidigare forskning

Vårt kapitel *Tidigare forskning* har vi valt att dela in i tre avsnitt: *Miljöterapi*, *Relationer* och *Regler*.

Då de på Olympen har ett miljöterapeutiskt arbetssätt är det första avsnittet här tänkt att hjälpa oss förstå utgångspunkten i deras arbete. Vi har gjort en kort sammanfattning av den bok som personalen på Olympen uppgav sig utgå från i sitt miljöterapeutiska arbete: *Miljöterapi: organisering för bearbetning och utveckling: psykoterapeutiska processer på behandlingshem* skriven av Carina och Micael Jönsson. Vi har lagt särskilt fokus på de delar som rör relationer och regler, två ämnen som också har stor plats i boken.

De två efterföljande avsnitten bygger på tidigare forskning kring betydelsen av relationer och regler på boenden för ungdomar som är placerade på HVB eller liknande boenden. I de två avsnitten behandlar vi två utländska artiklar vardera. De två artiklarna om relationer utgår från arbete med ensamkommande barn. De två som tar upp regler handlar inte om boenden specifikt för ensamkommande barn utan om ungdomar som är placerade utanför sina hem och deras upplevelser av regler och begränsningar. Vi har också valt att ha med två svenska rapporter som behandlar arbetet med ensamkommande barn i Sverige. Då de tar upp både relationer och regler, kommer de finnas representerade i slutet av de båda avsnitten.

2.1 Miljöterapi

Jönsson och Jönsson (2012, s. 34) skriver att återkommande strukturer har en avgörande betydelse i en miljöterapeutisk verksamhet som är organiserad för utveckling. Genom att vuxna har ett förutsägbart bemötande och visar en inre styrka som inte försvinner så kan de till viss del tillfredsställa ungdomens primära behov av beskydd och omsorg. I kombination med stabila rutiner och en fysik miljö som inte är föränderlig kan man skapa förutsättning för tillitsfulla relationer.

All utveckling hos barn och unga kräver att de kan utvecklas i relation till någon vuxen. Den vuxne måste vara beredd att gå in i relationen utan krav på att få egna

behov tillfredsställda och vara redo att ta emot det som barnet inte kan hantera på egen hand (Jönsson & Jönsson 2012, s. 70). Författarna menar vidare att relationen är avgörande för bearbetning, växt och utveckling. Miljöterapeuten ska dock i relationsarbetet kunna upprätthålla tydliga ramar för relationen där den samtidigt som den är nära också behåller sina personliga gränser. Hur denna relation ser ut till en specifik ungdom beror på hur dennes situation ser ut (Jönsson och Jönsson 2012, ss. 46-47). Många ungdomar i miljöterapeutiska verksamheter har svåra och upprepade separationer bakom sig, vilket kan leda till ångest när man ska lämna verksamheten. Personal måste då bekräfta dessa känslor samtidigt som de bekräftar att den unge kommer att klara sig själv. Samtidigt som personalen arbetar med gamla separationer ska de också uppmuntra den unge att fantisera kring det nya livet och ta emot känslor även av framtidshopp (Jönsson & Jönsson 2012, ss. 107-108).

Gällande regler så är ambitionen med en miljöterapeutisk verksamhet att skapa genomtänkta strukturer som är återkommande och sammanhängande. De ska också vara relevanta för verksamhetens målgrupp. I strukturerna ska uppgift, tid, plats och roll vara avgränsat och preciserat (Jönsson & Jönsson 2012, s. 14). Att ungdomar attackerar verksamhetens ramar är en indikation på att deras behandlingsprocess startat. En attack mot ramarna kan exempelvis innebära att en ungdom bryter mot boendets tidsregler eller gör sönder något som tillhör boendet. Det är då viktigt att orka stå kvar och visa att man är en vuxen som inte ger upp om den unge bryter mot reglerna. Det är också viktigt att förklara för ungdomen varför man tror att denne gör på det viset, att hjälpa den unge att sätta ord på agerandet (Jönsson & Jönsson 2012, ss. 75-76). Ungdomar som har svårt att sätta ord på sitt känsloliv kan kommunicera via agerande istället. Genom att klarifiera händelsen hjälper personalen ungdomen inte bara att förstå agerandet, utan visar samtidigt att agerandet inte skrämmer dem (Jönsson & Jönsson 2012, ss. 70-71). Vid en situation i en miljöterapeutisk verksamhet där en ungdom aldrig gör några attacker mot dess ramar bör man vara uppmärksam. En ungdom som aldrig startar några konflikter riskerar annars att glömmas bort om det finns många andra ungdomar i verksamheten som gör det. Den icke uppmärksammade ungdomens behandlingsprocess riskerar då att avbrytas innan den ens startat (Jönsson & Jönsson 2012, ss. 67-68).

2.2 Relationer

Kohli (2006b) går i sin artikel *The Sound Of Silence: Listening to What Unaccompanied Asylum-seeking Children Say and Do Not Say* igenom litteratur som berör tystnaden hos ensamkommande barn. Han lyfter fram olika tankar om vilken betydelse relationer kan ha eller få för barnen med utgångspunkt i om de väljer att prata med någon om sina upplevelser eller inte.

Kohli (2006b, ss. 709-710) skriver att ensamkommande barns tystnad inte nödvändigtvis beror på att de av olika anledningar är rädda för att berätta vad de har varit med om, utan att studier visar att det också kan vara en metod för att växa upp och bli självständig. En annan möjlig anledning som nämns är att minnena helt enkelt kan försvinna från ungdomarnas medvetande, en försvarsmekanism som gör det möjligt att kunna fortsätta leva trots svåra upplevelser. Tystnaden kan också ses som ett aktivt döljande där man själv först hanterat sina känslor. Kohli (2006b, ss. 712-713) lyfter vidare fram litteratur där ungdomars misstro mot vuxna, till exempel i selektivt utvalda berättelser, beskrivs som funktionell. Misstron kan ses som funktionell då de nya vuxna bekanskaperna potentiellt är fientliga. Med den utgångspunkten ger misstron ungdomarna en integritet som hjälper dem att klara sig så bra som möjligt i det nya landet. Kohli lyfter även fram forskning om en betydelse av relationer som innebär att de unga ska få hjälp att berätta sin historia och kunna rekonstruera sina liv, speciellt om de fastnat i tunna berättelser som kretsar kring offerskap. Kohli (2006b, s. 720) skriver att den aktuella litteraturen inom området visar att tystnad bland de ensamkommande är ett komplext fenomen och att mängden information de delar med sig av kan variera av olika anledningar.

Kohli diskuterar i artikeln även resultat från en studie han gjort med intervjuer av socialarbetare som berättar om hur de hanterat ungdomarnas vilja att skapa relation och vilka olika former relationerna till ungdomarna kan få utifrån det. Kohli (2006b, s. 716) beskriver att han kunde se tre olika responser socialarbetarna han intervjuat kunde ge. Dessa beskriver han inte bara i artikeln vi nyss behandlat, utan också i artikeln *The comfort of strangers: social work*

practice with unaccompanied asylum-seeking children and young people in the UK (Kohli 2006a). Fortsättningsvis kommer referenser från de båda artiklarna varvas i samma text.

Kohli (2006a, s. 4) har i undersökningen intervjuat 29 socialarbetare om deras relation till 34 ensamkommande barn. Det framkommer i intervjuerna att det tar tid att skapa en tillitsfull relation med barnen och att det är riskabelt att skynda på relationsprocessen då många av de ensamkommande är rädda för att bli förhörda. Spekulationer förekommer i intervjuvaren om att barn blivit tillsagda innan flykten att inte säga något som kan påverka deras asylansökan. Det är enligt de intervjuade viktigt att förtydliga att frågor som ställs till ungdomarna är för deras eget måendes skull och inget annat. De intervjuade betonar även vikten av att vara ärliga, tydliga och realistiska, att aldrig säga att de ska göra någonting som de inte är helt säkra på att de verkligen kan göra sen.

Efter att ha skapat en grundläggande relation kan Kohli (2006a, ss. 5-6) se att de intervjuade beskriver tre olika betydelser relationen till ungdomarna kan få. Den första betydelse Kohli tar upp är relationens betydelse som praktisk hjälp, vilken gör att ungdomarna kan få ordning på sin värld igen. Detta kan innebära husrum, mat och hjälp att få tillgång till skola och sjukvård. Det här ses av de intervjuade som en start, att först fokusera på nuet för att senare kunna tänka på framtiden och det förflutna. Att ungdomen är delaktig och får kunskap om vad personalen gör å dennes vägnar nämns som en positiv faktor i relationsskapandet. Hur väl det första steget går beror på den tillit som skapas i relationen, får inte ungdomen tillit för den vuxne kommer denne även fortsatt att vara misstänksam. I studien finns också exempel på misstro åt andra hållet, där socialarbetarna inte tror på de ungas berättelser. Kohli (2006b, ss. 716-717) menar att de respondenter som uppgav att de gav den praktiska hjälpen ofta var skeptiska till ungdomarnas asylberättelser och trodde att de ljög ibland. Kohli (2006a, s. 8) beskriver den här sortens relation mellan de intervjuade och ungdomarna som ytligare än de kommande två.

Nästa betydelse av relationen som Kohli (2006a, ss. 6-7) nämner kretsar kring ungdomarnas inre värld. Här berättar de intervjuade om de ungas känsloliv och att relationen går ut på att lyssna på deras upplevelser och kunna hålla deras känslor.

De unga får en möjlighet att berätta om svåra känslor för någon som inte skräms iväg av dem. De intervjuade pratar här om att relationen hjälper ungdomarna att bygga en brygga mellan en inre och yttre värld, mellan dåtid och nutid. Kohli (2006b, ss. 717-718) skriver att de intervjuade som försöker skapa denna relation menar att ungdomarna inte kan komma framåt om de fortfarande är störda av det förflutna. Att inte prata om upplevelserna kopplas till ett dåligt mående.

Den tredje betydelsen av relationen som Kohli (2006a, ss. 7-8) skriver om är inriktad på framtiden i det nya landet för de ensamkommande barnen. Han menar att den professionella gränsen mellan de intervjuade och ungdomarna där är mindre tydlig, det är en relation mer lik vänskap. De försöker hjälpa ungdomarna att få vad de vill eller behöver samtidigt som de lägger fokus på de styrkor ungdomarna har för att de ska kunna använda dem på bästa sätt. Kohli menar vidare att de som arbetar genom den här relationen tycks få ungdomarna att omstrukturera sina historier om flykt och asyl till djupare och bredare historier som även innefattar saknade personer som de tvingats lämna. Kohli beskriver att de intervjuade som skapar den här typen av relation tycker att arbetet och hjälpanDET är givande även för dem själva. De verkar också ha svårare att släppa taget om ungdomarna när de ska flytta. Kohli (2006b, s. 720) beskriver hur en bredare kunskap om ungdomarna gör dem till mer än ensamkommande, asylsökande, flyktingbarn för de intervjuade.

I rapporten *Ensam och flyktingbarn: barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige* lyfter Backlund et al. (2012, s. 92) fram en skillnad mellan vad relationen betyder för de ensamkommande flyktingbarn som kommer till ett gruppboende och de som kommer till familjehem. De skriver att barn som kommer till familjehem oftare relaterar till de vuxna som föräldrar, medan de som kommer till ett gruppboende pratar om de vuxna som personal som hjälpt dem med praktiska saker och lärt dem mycket. De brukar i regel lyfta fram ett par i personalgruppen som varit viktiga för dem. Backlund et al. beskriver vidare det tillfälliga i relationerna på ett gruppboende då ungdomar inte sällan byter boende och då den i personalen de fått förtroende för inte alltid är där. Författarna belyser att relationen ser olika ut till olika personal och att vissa ungdomar kan känna sig diskriminerade av delar av personalgruppen.

I rapporten *Får jag vara med?: Erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp* skriver Stretmo och Melander (2013, ss. 91-92) att ungdomarna de intervjuat upplever att de har behov av ett socialt stöd utöver de praktiska behoven av mat, sömn och kläder. Det stödet innebär vägledning i det svenska samhället och information om hur det fungerar, kunskap om vilka möjligheter de har och hjälp med läxor. De upplever också att de i relationerna på boendet behöver känslomässigt stöd, att någon ska lyssna på dem och fråga dem hur de mår. Stretmo och Melander skriver att två flickor som intervjuats tycker det är svårare att få det känslomässiga stödet tillgodosett i relationen än det praktiska, medan en pojke gällande det känslomässiga stödet tycker att personalen varit fantastisk, speciellt mot honom. Han tror det kan bero på att han visat personalen mer uppskattning än vad de andra ungdomarna gjort. Författarna förklarar vidare att ingen av ungdomarna de intervjuat beskriver att personalen på deras boende blivit viktiga personer i deras liv. De tror att detta kan bero på brist i kontinuitet, att ungdomarna byter boenden och att personalen byter arbetsplats.

2.3 Regler

Rauktis et al. (2011) skriver i artikeln "*Try to make it seem like we're regular kids*": *Youth perceptions of restrictiveness in out-of-home care* om en studie där de undersökt hur ungdomar placerade utanför hemmet upplever begränsningar och regler. Materialet kommer från fokusgrupper med sammanlagt 40 ungdomar i amerikanska delstaten Pennsylvania. Rauktis et al. (2011, s. 1228) skriver att ungdomarna ser majoriteten av reglerna som negativa med anledningarna att de är svårförståeliga, inkonsekventa och ändras ofta. Reglerna får också en negativ betydelse när de inte är tillräckligt individualiserade eller flexibla. Författarna lyfter upp en problematik i att ha samma regler för alla på boenden där ungdomarna inte är i samma ålder eller mognadsfas, då det leder till att var och en av ungdomarnas behov inte kan tas i beaktande. Enligt studien betraktar ungdomarna de regler som upplevs gynna dem på sikt som positiva.

Rauktis et al. (2011, s. 1229) beskriver hur en majoritet av ungdomarna tror att reglernas syfte är att kontrollera, straffa och få dem att lyda. Många av ungdomarna tror också att de flesta regler finns för att hindra dem att delta i normala aktiviteter. Anledning till detta skulle vara att de inte anses pålitliga av de vuxna runt dem. Ett fåtal av ungdomarna i studien menar att de lärt sig att acceptera och anpassa sig till reglerna, dels för att de är vana vid dem men också för att de skulle kunna ha det mycket sämre om de inte kunde bo där de bor. Reglerna upplevs av ungdomarna som stigmatiserande, det ger dem en känsla av att inte vara som andra ungdomar. De nämner också en avsaknad av integritet, reglerna leder till att de känner sig invaderade och utan kontroll över sina liv. Många av ungdomarna känner att reglerna leder till att de behöver ta ett steg tillbaka gällande självständighet. En anledning till detta är att de redan tidigt i livet behövt ta ett stort eget ansvar. En nivå av självständighet som kanske ligger i nivå med genomsnittet för deras ålder uppfattas nu som att ta ett steg tillbaka. Rauktis et al. (2011, ss. 1230-1231) beskriver vidare hur reglernas betydelse också påverkas av relationen till personerna som upprätthåller dem. Även om ungdomar inte förstår vissa regler eller om de tycker att de används inkonsekvent så accepterar de dem på grund av de positiva relationerna till personalen som upprätthåller dem. Några av ungdomarna i studien nämner också att följande av reglerna påverkar relationerna eftersom de därigenom kan få en större tillit från omsorgsgivarna och därmed mer frihet. Författarna menar att ungdomarna upplever reglernas mening och attribut på ett annat sätt än vad de vuxna som upprätthåller dem gör. De menar vidare att många av de regler ungdomarna tar upp som negativa är vanliga även för ungdomar som bor med sina föräldrar och att det känslomässiga klimatet kan vara avgörande för hur reglerna uppfattas. Som tidigare nämnt är en god relation till den vuxne som upprätthåller reglerna en faktor som gjorde reglerna mer accepterade.

Gharabaghi och Phelan (2011) skriver i artikeln *Beyond control: Staff perceptions of accountability for children and youth in residential group care* om deras undersökning som är baserad på fokusgruppsintervjuer med personal från 12 kanadensiska gruppboenden för placerade ungdomar, samt intervjuer med föreståndarna. Studien i stort handlar om ansvarsskyldighet för ungdomarna på gruppboenden, vi har dock valt att enbart ta med de delar som behandlar

användandet av regler. Gharabaghi och Phelan (2011, s. 80) skriver att de intervjuade förklarar användandet av strukturer, regler och konsekvenser med att ungdomarna ska göras redo för världen. Ungdomarna ska förberedas för vuxenlivet, disciplineras och lära sig att kunna ta positiva beslut. I världen menar de att regler och förväntningar är konsekventa och att positiva respektive negativa beslut oundvikligen får konsekvenser. Vidare beskriver Gharabaghi och Phelan (2011, ss. 81-82) hur de intervjuade lyfter upp behovet av kontroll. Som en del i detta finns system där ungdomarna belönas eller bestraffas beroende på hur de följer reglerna, där de också lyfter vikten av konsekvent handlande. Följer inte alla i personalen reglerna på samma sätt kommer ungdomarna att tycka bättre om de som är mer överseende. En annan viktig anledning till att följa reglerna är, enligt de intervjuade, att ungdomarna annars tappar respekten för den behandling de är i. Vidare menar Gharabaghi och Phelan (2011, ss. 82-83) att de intervjuade visar förståelse för att ungdomarna är olika varandra, men att detta inte förs vidare till konsekvenserna av regelbrott. Om det gör de så är det framförallt belöningar för gott uppförande som ser olika ut. Sammanfattningsvis beskriver Gharabaghi och Phelan (2011, ss. 87-88) hur en stor del av ungdomarnas liv på gruppboenden består i att deras uppträdande och följande av rutiner bedöms och blir belönat eller bestraffat. Författarna menar att detta inte har med ansvarsskyldighet att göra, utan med kontroll. De lyfter också fram problematiken med att de enhetliga belöningarna och bestraffningarna som en del av ansvarsskyldigheten är svåra att försvara i och med det faktum att varje människa är unik.

I rapporten *Ensam och flyktigbarn: barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige* beskriver Backlund et al. (2012, s. 93) ett mönster där de ensamkommande barnen de pratat med uppfattar reglerna på sina gruppboenden som stelbenta. De menar att reglerna får personalen att framstå som opersonlig och att relationen som skapas tydligt blir något annat än den de erfarit till sina familjemedlemmar. En av ungdomarna som författarna intervjuat upplever att personalen behandlar honom illa då "de visar sina krafter". Backlund et al. skriver vidare att det i några intervjuer framkommit att den i personalgruppen en ungdom står närmast är någon som är mer flexibel än andra när det kommer till regler.

I rapporten *Får jag vara med?: Erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp* lyfter Stretmo och Melander (2013, ss. 215-217) fram ett förhållningssätt de sett att boendepersonal haft gällande ensamkommande barn som är nära kopplat till regler. Personalen menar att boendet behöver ha fasta och konsekventa gränser och regler för att ungdomarna ska komma in i det svenska samhället på rätt sätt. Vidare ska inte arbetet styras av att personalen tycker synd om ungdomarna och är för snälla. De menar att ungdomarna gynnas av tydliga gränser i sin samhällsorientering. Den vuxna ska fostra ungdomen så att denne inte blir bortskämd eller lat. En strävan efter kontroll över situationen är vanligt i arbetet på de gruppboenden författarna sett i sin undersökning.

3. Teoretiska utgångspunkter

Efter att vi beslutat oss för att använda relationer och regler som våra teman för analys bestämde vi oss för att använda oss av en teoretiker som tar upp maktutövning och en som tar upp social interaktion. Till slut föll vårt val på Michel Foucault och George Herbert Mead. I detta kapitel följer en genomgång av de begrepp från respektive teoretiker som vi använder oss av i vår analys.

3.1 Foucault

“Makt är något man utövar snarare än besitter” (Foucault 2003, s. 32). Vi använder oss av Foucault i vår analys för att se hur olika former av upplevd maktutövning i olika situationer påverkar vilken betydelse relationer och regler får på Olympen.

3.1.1 Disciplinering

Foucault (2003, ss. 218-219) sammanfattar disciplinering som en teknik för att skapa ordning i en mänsklig mångfald. Denna makttaktik ska vara så lite kostsam som möjligt, vara maximerat utbredd samt öka avkastningen där den utövas. Det sistnämnda kopplas till att öka lönsamheten i samhällets produktionsapparat. Foucault (2003, ss. 34-35) beskriver hur disciplin producerar människans själ genom olika institutioner i samhället som övervakar, uppfostrar och kontrollerar livet igenom. Den är en dold maktutövning.

När man skapar ett disciplinärt rum i en organisation menar Foucault (2003, s. 145) att man håller ordning på vilka som är frånvarande och vilka som är närvarande och att man alltid vet hur individerna kan letas rätt på. Det innebär vidare att man övervakar deras beteende och belönar eller bestraffar det. Detta är en metod för att få kunskap, behärska och utnyttja. Foucault (2003, s. 151) beskriver också tidsschemat som en del i disciplineringen. Detta innebär tidsrytmer, regelbundet återkommande förlopp och obligatoriska arbetsuppgifter. Foucault (2003, ss. 180-181) menar att ett disciplinärt straff ska vara korrektivt, det är till för att minska avstegen från den rådande ordningen. Det disciplinära straffet är alltså inte i första hand en hämnd för ett regelbrott, utan har som syfte

att inpränta själva regeln. Straffet blir till en övning. Enligt Foucault (2003, s. 188) är inte den disciplinära makten synlig på samma sätt som den traditionella makten vars mål är att synas och demonstrera styrka. Istället överförs fokus på de individer man avser disciplinera och makten befästs genom att de blir synliga. Detta leder till en individualisering av människor och det är inte längre bragder som är utmärkande, utan det som avviker från normen (Foucault 2003, s. 194). Foucault (2003, s. 310) menar att det i samhället finns en rad "fängelseinrättningar", som på samma sätt som fängelset tenderar att utöva en makt som är normaliserande. Han menar att dessa institutioner är avsedda att lindra, bota och hjälpa, men att de samtidigt genom sin makt bekämpar överträdelser i förhållande till samhällets produktionsapparat. Foucault (2003, s. 220) menar att disciplinen ska göra en mångfald lättare att hantera och verka för att få bort potentiella hot mot de fördelar det stora antalet individer ger. Disciplineringen ska leda till att så mycket som möjligt av individernas tid och kraft används för samhällets nytta och produktion.

3.1.2 Bestraffning för samhällets försvar

Foucault (2003, ss. 91-93) beskriver det straffrättsliga systemet som en teknik för att rättfärdiga straff mot laglöshet i samhället. Att bryta ett samhälles lagar, som dess medborgare förutsätts ha godkänt, blir ett angrepp mot hela samhället. Det blir då legitimt för samhället att utöva makt och straffa den som brutit mot de gemensamma lagarna. Rätten att straffa ska tjäna till samhällets försvar. Foucault (2003, s. 96) menar vidare att ett straff bör vara precis så stort som det behöver vara för att förebygga ett brott mot en regel. Är straffet för hårt förhindrar det inte enbart liknande regelbrott i framtiden, det tydliggör också makten som utfärdade straffet. Straffet blir inte längre bara för samhällets eget bästa, det blir också en uppvisning av makt. Foucault (2003, s. 98) beskriver vidare hur ett samhälles regler, och straff för ett brott mot dem, måste vara tydliga och konsekventa så att varje medlem av samhället vet hur den förväntas bete sig. Straffen ska inte heller enbart inriktas på den som brutit en regel, utan framförallt till samhällets andra medlemmar. Det ska inte bara verka avskräckande, utan "var och en måste kunna utläsa sin egen fördel i straffet" (Foucault 2003, s. 111). Samhällets medlemmar måste alltså se en vinning i att andra blir bestraffade för ett regelbrott. När vi i

analysen av vårt material använder oss av Foucaults tankar om rätten att bestraffa så kommer Olympen vara vårt "samhälle" och samhällets lagar är då boendets regler.

3.1.3 Fursten

Foucault beskriver hur den klassicistiska tidens rättsuppfattning såg en förbrytelse inte enbart som ett brott mot en regel utan också en kränkning av fursten som upprätthåller den. Vidare förklarar han att lagens kraft är furstens kraft och genom hämnd på den som bryter mot denna kraft så återupprättar fursten reglernas och sin egen makt (Foucault 2003, ss. 52-53). Vi använder i vår analys begreppet fursten som en symbol för ägandet av makt och regler. Vi betraktar reglerna på Olympen som en kollektiv överenskommelse i personalgruppen om hur de på boendet ska agera i olika situationer. Om personalen upprätthåller reglerna på lika vis så äger boendet maktutövningen och har rollen som furste. Att såväl ungdomar som personal måste följa reglerna gör det extra tydligt att boendet är fursten och har makten. Om en enskild person i boendets personalgrupp väljer att bryta mot en regel blir maktförhållandet annorlunda. Vi menar att den som själv väljer vilka regler den ska följa tar rollen som självutnämnd furste.

3.1.4 Panoptism

Foucault diskuterar vad Bentham kallade för Panopticon och menar att den inte alls är den utopiska modell för fulländat inspärrande den ofta betraktats som. Han betraktar istället Panopticon som en modell som kan existera och göras allmän och skriver: "I själva verket utgör det en bild av en politisk teknologi som kan och bör skiljas från allt specifikt användningssätt" (Foucault 2003, s. 206). Vidare beskrivs hur panoptismens "föremål och syfte inte är härskarens förhållande till de underlydande utan de disciplinära relationerna" (Foucault 2003, s. 209). Foucault menar att den panoptiska modellen exempelvis kan appliceras på olika institutioner i samhället där man vill påtvinga ett antal individer ett beteende eller en uppgift. Panopticons huvudsakliga verkan är att "göra fången ständigt medveten om att man kan se honom. Tack vare att han är medveten om det fungerar makten automatiskt" (Foucault 2003, s. 202). Foucault menar att makten

inte ens behöver utövas, individen behöver inte de facto vara övervakad. Det räcker att den tror sig vara det.

3.2 Mead

Vi använder oss av Mead i vår analys för att se hur de sociala interaktionerna på Olympen påverkar vilken betydelse relationerna och reglerna får.

3.2.1 Attityder

Mead (1976, ss. 29-30) menar att psykologin söker efter de fenomen som en individ, genom sin erfarenhet, endast själv kan tillgå. Han menar vidare att de här inre upplevelserna kan diskuteras ur ett behavioristisk perspektiv, men påpekar att ett beteende som är objektivt observerbart får ett eget uttryck i varje individ.

Vilket uttryck det får beror på individens tidigare erfarenheter. Det en människa uttolkar i beteendet visar sig sedan i dennes begynnande handlingar, vad Mead kallar för attityder. Attityderna blir första steget i en handlingsprocess som kan leda till olika slags responser. Mead (1976, s. 140) beskriver vidare hur responsen i sin tur skapar attityder hos de andra i det aktuella samhället. Mead (1976, ss. 234-235) diskuterar också hur föreställningar, byggda av tidigare erfarenheter, hjälper individen att välja hur den ska agera för att få utlopp för en impuls när den uppstår.

3.2.2 Samhällets gemensamma attityder

För att ett samhälle ska ha möjlighet att fungera måste medlemmarna i det ha vissa gemensamma attityder och responser. Detta gäller exempelvis attityder gällande egendom, utbildningsprocess och familjeförhållanden. Det organiserade jaget utgörs av gruppens gemensamma attityder och "en person är en personlighet för att han tillhör ett samhälle, eftersom han tar över institutionerna i detta samhälle i sitt eget handlande" (Mead 1976, s. 125). Detta innebär inte att de olika jagen är helt lika, människan är inte bara det som är gemensamt med de andra i ett samhälle. För att kunna ingå i samma samhälle måste dock medlemmarna ha en gemensam struktur och en gemenskap av attityder. Mead (1976, s. 223) menar att det uppstår ett etiskt problem för en individ när den konfronteras med en social

situation den har svårt att anpassa sig till. Detta problem med anpassning till andra individers intressen och beteende i ett samhälle där individerna är socialt beroende av varandra kan leda till tillfällig motsättning till andra individer.

3.2.3 Mening och Signifikans

Vi vill studera språket, inte från ståndpunkten av betydelser i det inre som skall uttryckas, utan i sitt större sammanhang av samarbete i gruppen som äger rum med hjälp av signaler och gester. Mening eller betydelse uppstår i denna process (Mead 1976, s. 30).

Mead förklarar här att mening är något som uppstår i en process av social interaktion. Meningen utgörs av ett trefaldigt förhållande mellan gesten, anpassningsresponsen och resultatet. Detta innebär att meningen blir synlig först när en individ har gett sin respons på en annan individs gest, den andra individens handling är det som ger den första individens gest den mening som den har (Mead 1976, ss. 72-73). Om meningen som gesten får för mottagaren stämmer överens med intentionen hos den som utfört den menar Mead (1976, s. 75) att gesten är signifikant. En signifikant gest väcker samma respons hos dem båda. Vi betraktar språket som ett exempel på en gest som kan vara signifikant eller ej, har två personer ett signifikant språk så har orden samma innebörd för båda parter. Mead (1976, s. 191) skriver att det är av största betydelse att utveckla ett signifikant språk för att kunna ha ett effektivt samarbete. Mead (1976, s. 228) menar vidare att ett idealförhållande av mänsklig kommunikation skulle uppstå om meningen i det som sägs är detsamma för en som för alla andra.

3.2.4 Idéelement

Mead (1976, ss. 136-137) beskriver en idé som det svar vi ger på de sociala krav som ställs på oss. Mead beskriver hur vi kan protestera mot skatter trots att det sociala kravet är att vi borde betala dem. Vi sätter oss in i skattmasens roll gentemot oss själva och svarar på den. Denna reflektion beskrivs som ett element som leder fram till idén, alltså det svar som ges till skattmasen. Mead jämför med

ett slagsmål där du blir hotad och snabbt slår. Eftersom det inte funnits tid för reflektion finns det inget idéelement i situationen. Man har inte som i fallet med skattmasen haft möjlighet att ta attityderna i förväg, arbeta ut en respons och reagera på dem.

4. Metod

4.1 Perspektiv

Då vår intention var att undersöka respondenternas egna upplevelser och vad de själva uppfattar som viktigt valde vi att göra en kvalitativ studie med ett induktivt förhållningssätt. Kvale och Brinkmann (2014, s. 238) beskriver hur kvalitativ forskning ofta är induktiv då forskare låter insamlad empiri avgöra vilka frågeställningar man utgår från. Vårt induktiva förhållningssätt har inneburit att den insamlade empirin fått styra utformandet av denna studie. I intervjuerna utgick vi ifrån så öppna frågor som möjligt kring upplevelser av boendet för att låta respondenterna själva välja vad de ville belysa. Först efter att empirin var insamlad och tematiserad utformade vi syfte och frågeställningar samt valde vilka teorier vi skulle använda för att analysera materialet. Bryman (2011, ss. 371-372) skriver att det är deltagarnas perspektiv som är utgångspunkten i en kvalitativ undersökning. Detta till skillnad från en kvantitativ undersökning där det är forskarens egna intressen som styr undersökningens struktur. Bryman beskriver vidare hur en kvantitativ forskare ofta utgår från vissa teoretiska begrepp inför den empiriska insamlingen. Det har inte vi gjort, då vi velat ha ett så öppet sinne som möjligt vid inhämtandet av empiri. Detta för att sedan kunna använda oss av teoretiska begrepp som hjälpmedel för att förstå empirin. Som Bryman skriver har vi inte heller försökt nå resultat som är generaliserbara, vi har istället fokuserat på att få en förståelse för de intervjuades upplevelser av sin egen kontext. Kvale och Brinkmann (2014, s. 78) beskriver den hermeneutiska filosofins syn på kunskap som just kontext. Kunskap som konstrueras i en intervjusituation är inte bara beroende av det interpersonella samspelet, utan också av tid och plats. Det innebär att den kunskap som skapats i en viss kontext inte automatiskt går att kvantifiera och jämföra med kunskap skapad i en annan kontext.

4.2 Semistrukturerade intervjuer

För att inhämta vår empiri har vi genomfört kvalitativa intervjuer Bryman (2011, s. 415) beskriver som semistrukturerade. Intervjuerna genomfördes på det HVB vi i studien utgått från och var mellan 45 och 75 minuter långa. Vi har inför intervjuerna haft en lista över olika ämnen som vi velat att respondenterna ska

beröra, men de har varit fria att själva utforma svaren och därmed föra intervjun i olika riktningar. Detta har också inneburit att vi ställt olika följdfrågor till de olika respondenterna beroende på vad de svarat på frågorna. Gällande skillnaden mellan intervjuer i en kvalitativ och kvantitativ undersökning skriver Bryman (2011, s. 413): "I kvalitativa intervjuer är intresset riktat mot den intervjuades ståndpunkter, medan intervjun i en kvantitativ undersökning speglar forskarens intressen". Under intervjuerna försökte vi i så stor utsträckning som möjligt använda oss av öppna frågor. Som Bryman (2011, s. 244) skriver ger öppna frågor de intervjuade möjligheten att svara med egna ord och kan resultera i svar som intervjuaren inte innan hade väntat sig. Öppna frågor kan ge information om vad just den intervjuade tycker är viktigt och är också passande då intervjuare, som i vårt fall, inte är så insatta i det aktuella ämnet. "Om man vill veta hur människor uppfattar sin värld och sitt liv, varför inte prata med dem?" (Kvale & Brinkmann 2014, s. 15).

Vi har genomfört sammanlagt sex intervjuer, tre med ungdomar som bor på HVB Olympen och tre med personal som arbetar där. Även om intentionen varit densamma i intervjuerna med ungdomarna och personalen så har frågorna formulerats lite olika i intervjuguiderna (se bilaga 2 och 3). Personalen har exempelvis tillfrågats om ungdomarnas upplevelser av boendet men inte vice versa. Detta då vi inte tror att ungdomarna har reflekterat över personalens upplevelser på samma sätt som vi föreställer oss att personalen har gjort om ungdomarnas. Intervjuerna med personalen har genomförts på svenska. Intervjuerna med ungdomarna har till stor del skett på svenska, men också till viss del på engelska i de fall då ungdomarna haft svårt att uttrycka och förstå vissa ord på svenska.

Intervjuerna spelades in genom ett inspelningsprogram på mobiltelefon för att sedan transkriberas. Detta godkändes av alla respondenter innan intervjuerna påbörjades. Anledningen till inspelningen var att vi inte skulle missa att anteckna något viktigt som nämndes under intervjuerna. Risken för detta var extra tydlig då vår metod innebar att vi i efterhand skulle leta efter gemensamma teman i intervjuerna, vi visste inte under själva intervjuerna vad vi skulle kunna använda oss av i vår analys. Ytterligare en anledning till att göra en inspelning var att vi

bättre kunde koncentrera oss på respondenterna och själva intervjuerna under tiden som de ägde rum. Vi har under intervjuerna försökt tänka på att visa att vi är intresserade genom vårt kroppsspråk. Kvale & Brinkmann (2014, s. 133) beskriver kroppsspråk och ögonkontakt som instrument för att visa att man som intervjuare tycker att situationen är viktig och att man tar den intervjuade på allvar.

4.3 Urval

För att finna personer att intervjua så använde vi oss av vad Bryman (2011, s. 350) förklarar som ett målstyrt urval. Det innebar att vi sökte efter olika HVB som arbetar med ensamkommande barn och därmed var aktuella för vår undersökning. Ett annat kriterium var att det skulle vara realistiskt för oss att ta oss till och från boendet under intervjuprocessen. Detta ställde ytterligare krav på vårt urval då boenden behövde vara belägna i Göteborg eller närliggande kommuner för att vi skulle kunna besöka dem. Efter att ha funnit ett antal HVB som uppfyllde dessa kriterier skickade vi ett e-mail (se bilaga 1) till dem med förfrågan om att delta i vår undersökning. Under urvalsprocessen visade det sig vara svårt att få svar från de boenden vi vände oss till. Endast ett av de boenden vi skickade till svarade att de var intresserade av att delta. Vi behövde då bestämma huruvida vi skulle fortsätta att söka ytterligare ett HVB för att kunna göra eventuella kopplingar mellan empirin från två boenden. Alternativet var att fördjupa oss i ett HVB. Det senare alternativet valdes, dels med hänsyn till den tid som var avsatt för vår uppsats men framförallt på grund av att vi såg en möjlighet att få djupare förståelse för hur ett och samma boende kan upplevas olika av de som vistas där.

Genom att lägga fokus på ett boende kunde vi till slut intervjua tre anställda och tre ungdomar. De tre ungdomarna är 15-17 år och har fått permanent uppehållstillstånd i Sverige. I vårt första e-mail efterfrågade vi ungdomar som varit i Sverige relativt länge och som vi kunde föra samtal med på svenska. Detta då vi skulle ha svårt att få tillgång till tolk. Fyra av de intervjuade, två i personalgruppen och två av ungdomarna, fick frågan om att delta via boendets enhetschef som var den vi först kom i kontakt med. Till en början hade vi även en intervju inbokad med en tredje ungdom, men denne valde att dra tillbaka sitt

intresse och avstå från intervjun. Istället blev vi av personalen erbjudna att intervjua en annan av ungdomarna på boendet. Denne hade hört när personal pratade om intervjuerna med en av ungdomarna vi skulle träffa och blev intresserad av att själv få vara med i undersökningen. Vi fick av personalen veta att ungdomen inte pratade lika mycket svenska som de andra två vi skulle träffa. Då ungdomen själv ändå gärna ville prova att vara med beslutade vi oss för att genomföra intervjun. Den tredje intervjun med en anställd fick vi efter att ha uttryckt en önskan som att få intervjua ytterligare en i personalgruppen. Under ett telefonsamtal med en i personalen så bad vi att få vår förfrågan framförd till personalgruppen, då fick vi svaret att denne själv kunde tänka sig att delta. Detta var alltså den enda person som fick frågan direkt från oss. Ett sådant urval där personer väljer att delta av eget intresse skulle Bryman (2011, s. 351) se som ett bekvämlighetsurval snarare än ett målstyrt urval. Detta gäller även för ungdomen som själv visade intresse av att vara med i undersökningen. Vi ansåg inte detta vara något hinder för vår undersökning, utan snarare intressant med tanke på vår tidigare nämnda problematik kring att få svar från de HVB som kontaktades.

4.4 Etiska överväganden

Vi har tagit del av Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer som vi här kommer gå igenom:

Informationskravet: Vi har så gott vi kunnat informerat deltagarna i studien om vilket syfte vi haft med vår undersökning. Detta har skett innan intervjuerna. Dock har vi gått in i uppsatsskrivandet med en öppen inställning där vi velat låta svaren styra inriktningen, vilket också lett till att vårt slutgiltiga syfte utformats först efter att intervjuerna genomförts (Vetenskapsrådet 2002, s. 7).

Samtyckeskravet: Utöver att vi haft samtycke från respondenterna till deras medverkan har vi fått godkännande från ungdomarnas gode män. Alla som har deltagit har gjort det av fri vilja och har, som en av de tänkta respondenterna gjorde, haft möjligt att avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet 2002, ss. 9-10).

Konfidentialitetskravet: Vi är de enda som haft tillgång till vårt inspelade material, vilket kommer att raderas när uppsatsen är färdigställd. Vi har valt att ge respondenterna och boendet fingerade namn. I ett citat har vi också tagit bort namnet på ett fotbollslag en av ungdomarna berättar att han tycker om och ersatt det med [anonymiserat fotbollslag]. För att ytterligare minska risken att avslöja ungdomarnas identitet har vi valt att inte nämna exempelvis vilka länder de kommer ifrån, vilket vi inte heller ansåg hade någon betydelse för undersökningen (Vetenskapsrådet 2002, s. 12).

Nyttjandekravet: Det insamlade materialet har inte använts till något annat än skrivandet av uppsatsen (Vetenskapsrådet 2002, s. 14).

Vi vill också lyfta fram att vi ser den maktasymmetri som ryms i en forskningsintervju som etiskt problematisk. Som Kvale och Brinkmann (2014, s. 52) beskriver har intervjuaren makten att bestämma ämne, ställa frågor och avgöra vilka svar som är värda att följas upp. De skriver också att intervjuaren har en vetenskaplig kompetens som inte intervjupersonen har. I vårt fall stämmer det sistnämnda in vad gäller intervjuerna med ungdomarna, den personal vi har intervjuat tänker vi däremot har lika stor, eller större, vetenskaplig kompetens som den vi själva har.

4.5 Analysmetod

Efter att intervjuerna genomförts transkriberade vi vårt material genom att lyssna på de inspelade ljudfilerna och ordagrant skriva ner vad som sagts. Vi valde att även skriva ut pauser och skratt, detta för att vid läsning av materialet kunna se om den intervjuade verkade tveksam eller om något var sagt humoristiskt och inte på allvar. Om vi var tveksamma på vad de intervjuade menat kunde vi då gå tillbaka till det inspelade materialet och lyssna igen för att försöka förstå innebörden av vad de sagt. När vi presenterar citaten i vår analys har vi valt att ta bort markeringar för pauser och skratt för att göra texten lättare att läsa och då vi inte tyckte att vi förändrade citatens innebörd genom att göra det. Vi tänker vidare att ett utskrivet skratt i ett citat kan väcka en annorlunda association när det presenteras i ett kortare citat än när det kan läsas i sin rätta kontext.

Vi bearbetade sedan materialet genom en tematisk analys. Som Bryman (2011, s. 528) skriver har vi delat in vår empiri i olika teman och subteman, vilka vi också delat in vår analys efter. I våra intervjufrågor försökte vi vara öppna och fråga generellt om upplevelsen av boendet. De teman som valts ut är de vi bedömt att respondenterna själva lagt mest fokus på under intervjuerna. Denna indelning har vi kunnat göra efter att ha läst igenom det transkriberade materialet ett flertal gånger. I materialet kunde vi också se fler teman än de vi sedan valt att analysera. Vi har varit tvungna att välja bort dessa på grund av uppsatsens omfång. Ett av de intressanta teman vi valde bort var kring aktiviteter på boendet. Detta går vi lite närmare in på i kapitlet *Förslag till vidare forskning*. Efter att vi tematiserat materialet har vi sedan tagit hjälp av teoretikerna Foucault och Mead för att förstå vad materialet kan säga oss. Närmare beskrivning av dem finns i vårt kapitel *Teoretiska utgångspunkter*. Vi är medvetna om att valet av teori påverkar analysen och att den sett annorlunda om vi använt oss av andra teorier.

4.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Ett test av en undersöknings reliabilitet görs i syfte att få reda på om resultatet skulle bli detsamma om undersökningen gjordes om. Detta är aktuellt framförallt för kvantitativa undersökningar då forskaren vill veta hur stabila de framtagna måtten är (Bryman 2011, s. 49). Då vår studie är kvalitativ och den framtagna empirin inte är mätbar på samma sätt som i en kvantitativ studie blir inte reliabilitetsbegreppet lika relevant. Vi tycker dock att den interbedömarreliabilitet som Bryman (2011, s. 160) lyfter fram enklare går att applicera på vår studie. Interbedömarreliabiliteten handlar om hur stor överensstämmelse det finns mellan olika bedömares tolkning av ett material. I fråga om detta skulle vi hävda att vi gjort vår bästa för att öka reliabiliteten då vi fört diskussioner under undersökningens alla moment och kommit fram till tolkningar som är gemensamma.

Kvale och Brinkmann (2014, ss. 295-296) relaterar begreppet reliabilitet specifikt till intervjukunskap. De menar då att reliabilitet handlar om huruvida respondenten ändrar sina svar under en intervju och om de hade gett samma svar

till andra intervjuare. Vi har inte upplevt att intervjupersoner ändrat sina svar under intervjuerna. Huruvida andra intervjuare hade fått annorlunda svar tycker vi är svårt att säga då intervjun är baserad på öppna frågor och det är svårt att spekulera kring vilka följdfrågor andra intervjuare hade ställt. Kvale och Brinkmann menar att reliabilitet kopplat till intervjukunskap också handlar om hur olika intervjuare transkriberar intervjuerna olika. Vad gäller det sistnämnda tycker vi att vi har gjort så gott vi kunnat utifrån våra tidsramar för att skapa en hög reliabilitet. Även om bara en av oss transkriberat en intervju så har båda lyssnat igenom det inspelade materialet och läst igenom transkriberingen. Förhoppningsvis har detta gjort att vi inte missat något eller tolkat något väldigt olika. När vi inte har haft en gemensam tolkning av materialet har vi valt att inte använda oss av det i vår analys. De delar av materialet där vi haft en gemensam tolkning av vad som sagts, men känt att vi inte i tillräckligt hög grad kunnat få den tolkningen bekräftad i det befintliga materialet har vi valt att inte använda.

Bryman (2011, s. 50) skriver att validitet går ut på att göra en bedömning av huruvida en undersöknings slutsatser hänger ihop eller ej. I fråga om detta tycker vi att de slutsatser vi dragit har en koppling till varandra. Kvale och Brinkmann (2014, ss. 300-301) skriver att man vid ett försök att fastställa en studies validitet försöker klargöra huruvida man verkligen undersöker det man utgett sig för att undersöka. Vidare menar de att intervjusvar kanske inte ger objektiva sanningar, men att de kan ge en sanning om den intervjuades egna uppfattning. Eftersom vi i vår studie från början försökt utgå från de intervjuades egna upplevelser och vad de lyfter upp som viktigt anser vi att empirin som bygger på intervjusvaren gett oss en hög validitet. Eftersom vårt syfte varit att undersöka vilken betydelse relationer och regler har ur ungdomarnas och personalens perspektiv så tycker vi att vi genom intervjuerna undersökt det som vi utgett oss för att undersöka. Hade vi försökt hävda någon slags objektiv sanning så hade däremot studiens validitet varit lägre.

Gällande generaliserbarhet skriver Bryman (2011, s. 369) att de intervjuade i en kvalitativ forskning inte utgör en representativ bild av en population, det är ibland inte ens möjligt att se vilken populationen skulle vara. I vår studie ser vi personalen och ungdomarna på vårt undersökta HVB som populationen, men då

de olika respondenterna svarar på varierande sätt på frågorna blir det svårt att generalisera deras upplevelser. Det vi kan se som är gemensamt i intervjuerna skulle vi dock kunna tänka oss är generaliserbart för boendet i stort. Vi vill inte sträcka oss längre än så och hävda att det skulle gå att generalisera även till andra boende då vi tänker oss att skillnaderna däremellan på olika sätt kan vara stora. Vi vill dock lyfta fram vad Williams (2000 se Bryman 2011, ss. 369-370) kallar för "måttliga" generaliseringar. Detta innebär att aspekter i en undersöknings analys kan betraktas som drag som är identifierbara på ett mer generellt plan. En sådan generalisering blir dock begränsad och kan inte jämföras med en statistisk generalisering i en kvantitativ undersökning baserad på ett sannolikhetsurval. I vårt fall skulle vi kunna tänka oss att de slutsatser vi drar gällande regler och relationer på det HVB för ensamkommande barn vi utgått från också skulle kunna ses som "måttligt" generaliserbara. Vi kan tänka oss att liknande tendenser finns på andra liknande verksamheter.

4.7 Litteraturinsamling

För att hitta den litteratur vi använt oss av i uppsatsen, främst i kapitlet om *Tidigare forskning*, har vi använt oss av sökmotorer och databaser som Supersök, Social Services Abstract, Google Scholar med flera. För att hitta artiklar sökte vi på ord som ensamkommande, HVB, relationer, regler och betydelse i olika varianter och kombinationer. På samma sätt sökte vi på engelska ord som unaccompanied, asylum seeking, minor, youth, residential care, rules, consistency och relations. Efter att ha hittat intressanta artiklar sökte vi också igenom deras källhänvisningar, vilket förde oss vidare till ytterligare litteratur. Den litteratur som ligger till grund för avsnittet *Miljöterapi* under kapitlet *Tidigare forskning* är den bok de på boendet sagt att de utgår från i sitt miljöterapeutiska arbete.

4.8 Förförståelse

Inledningsvis kan vi säga att vi är starkt påverkade av socionomutbildningen. Under den har vi fått en större kunskap om olika teorier som kan appliceras på socialt arbete, något vi också anser har påverkat vår syn på samhället i stort. Exempelvis har vi under utbildningen introducerats för Foucault och Mead, som

vi valt att använda oss av för att analysera vårt insamlade material i denna undersökning. Den här uppsatsen hade troligtvis sett annorlunda ut utan den kunskap vi kunnat samla på oss under utbildningen.

Vad gäller HVB för ensamkommande barn så har ingen av oss någon större erfarenhet av detta. En av oss har haft en del kontakt med ensamkommande barn genom praktik med socialsekreterare på socialtjänsten med fokus på denna målgrupp. Arbetet har då dock framförallt kretsat kring socialtjänstens sida av arbetet och inte boendets. Det är svårt för oss att säga om detta har påverkat vår undersökning och i så fall hur. Vi kan dock anta att det är en bidragande orsak till intresse för verksamheten som forskningsobjekt.

4.9 Arbetsfördelning

Vi har under uppsatsprocessen gjort det allra mesta gemensamt. Vi har fokuserat på olika delar av litteraturen som vi använt, men vi har båda läst all litteratur och sedan gemensamt skapat en förståelse av den. Även vid skrivandet av studiens olika kapitel och avsnitt delade vi i ett inledande stadie upp ansvarsområden och efter att någon av oss skrivit ett stycke fick den andre läsa igenom vad som skrivits. Sedan har vi diskuterat den skrivna texten och gemensamt gjort ändringar eller tillägg. Vi har genomfört alla intervjuer tillsammans, ingen av oss har observerat eller antecknat. Transkriberandet av intervjuerna har vi delat upp jämnt emellan oss och gjort var för sig. Vi har dock båda lyssnat igenom allt det inspelade materialet.

4.10 Metodkritik

“Kvaliteten hos de data som produceras i en kvalitativ intervju beror på kvaliteten hos intervjuarens färdigheter och ämneskunskaper” (Kvale & Brinkmann 2014, s. 85). Som Kvale och Brinkmann skriver (2014, s. 34) lär man sig intervjukonsten genom att just intervju. Därför bör man ha i åtanke när man läser studien att vi inte har någon stor erfarenhet av att utföra forskningsintervjuer och att någon som har det antagligen hade genomfört intervjuerna på ett helt annat vis. Kvale och Brinkmann (2014, s. 43) beskriver vidare ur ett fenomenologiskt perspektiv vikten

av den mellanmänskliga situationen under en intervju. Kunskapen skapas i interaktionen mellan intervjuare och intervjuperson, vilket innebär att en annan kunskap hade konstruerats om det var en annan intervjuare. Det är svårt att säga konkret hur det här har påverkat vårt material. Vi upplevde under intervjuerna att respondenterna skiljdes åt i sina svar kring upplevelser på boendet och vad dessa upplevelser innebar för dem. Vi tänker oss att det kan bero på hur mycket de själva har resonerat kring ämnet innan, men att det också kan bero på oss som intervjuare. Mer erfarna intervjuare hade kanske ställt andra följdfrågor och på så vis fått andra svar. Vi tror även att vi hade kunnat få mer uttömmande svar kring våra frågor om vi intervjuat personerna mer än en gång. Detta då vi kan tänka oss att det första intervjutillfället satt igång funderingar kring saker man inte tidigare tänkt så mycket på. Detta hade vi dock inte möjlighet till utifrån vår tidsram.

Det faktum att vi genomförde våra intervjuer på det boende där ungdomarna bor och personalen arbetar kan ha haft en negativ inverkan på intervjusituationen. Vi tänker att det funnits en risk att de intervjuade varit rädda för att säga vad de tycker utifall någon annan på boendet skulle höra dem. För att underlätta för respondenterna valde vi ändå att göra intervjuerna på plats, de behövde då inte förflytta sig för att delta. En annan anledning var att det var underlättade för oss då vi inte hade tillgång till någon alternativ lokal i närheten av boendet där vi kunde erbjuda respondenterna att genomföra intervjuerna. Vi hoppas att eventuell rädsla hos de intervjuade för att uttrycka sina åsikter minskade genom att vi hade tillgång till ett rum på boendet som låg avskilt från var boende och personal framförallt rörde sig. Förhoppningsvis ökade detta känslan hos de intervjuade att de kunde svara fritt på frågorna. Vi tycker oss inte under intervjuerna ha märkt att någon verkat orolig eller känt sig hindrad att säga vad de tycker, men är medvetna att valet av intervjuplats kan ha haft den effekten.

Intervjuerna med ungdomarna försvårades då vi inte hade tillgång till tolk. Överlag gick det väldigt bra att genomföra intervjuerna på svenska, då vi och ungdomarna även kunde använda engelska för att förklara vissa ord. Vid några tillfällen kunde det dock bli svårt att förstå vad ungdomarna ville säga till oss och när vi efteråt gått igenom materialet har vissa delar varit svårtolkade. När vi inte känt oss tillräckligt säkra på vår tolkning av material har vi av etiska skäl valt att

inte använda det i analysen. Hade vi haft tillgång till tolk tänker vi därför att vi haft enklare att förstå och tolka ungdomarna och de hade också bättre förstått oss. Detta hade kunnat innebära ett större material att använda oss av i analysen.

Även det faktum att vi spelade in intervjuerna kan ha påverkat respondenternas svar. Som Kvale och Brinkmann (2014, s. 122) skriver fungerar en tydlig inspelning, och avslutning av den, som en kontextmarkör. När intervjupersoner vet att de blir inspelade finns det alltid en risk att de pratar på ett annat sätt än vad de hade gjort om det inte blev så tydligt dokumenterat. Vi tyckte dock att fördelarna med inspelning övervägde denna potentiella risk.

Angående våra svårigheter att hitta personer villiga att delta i vår undersökning kan vi spekulera i att telefonkontakt kanske varit mer framgångsrikt än kontakt via e-mail. Denna tanke grundar sig i det faktum att en av intervjupersonernas intresse att delta i vår undersökning inte framgick genom mailkonversation, utan uppenbarade sig först via telefonkontakt. Kanske hade vi fått ett större urval om vi valt att kontakta olika HVB via telefon istället. Gällande urvalsprocessen kan vi också se en problematik i att det varit enhetschef och personal som pratat med ungdomarna om deras medverkan. Det blir svårt för oss att veta precis vad de har förmedlat och om ungdomarna av någon anledning kan ha känt sig pressade att delta. Det har dock inte framstått så när vi sedan träffat dem.

Vi har under skrivandet av uppsatsen märkt att vissa delar i processen kanske tagit onödigt mycket tid. Gällande vår arbetsfördelning så kan vi till exempel ifrågasätta om det gynnade vår undersökning att vi gjort en stor del av arbetet tillsammans. Även om vi troligtvis har fått en bättre förståelse för litteraturen vi läst och det insamlade materialet än om vi arbetat mer enskilt så har det varit väldigt tidskrävande. Som Bryman (2011, s. 429) skriver är det också en mycket tidskrävande process att skriva ut intervjuer. Hade vi valt att enbart skriva ut de delar av intervjuerna vi trodde oss kunna använda i vår analys hade vi fått mer tid till andra delar i undersökningens process. Då vi under transkriberingen inte var helt säkra på vad som kunde vara relevant för vår analys, så valde vi ändå att skriva ut allt.

5. Analys av material

Vårt analyskapitel kommer att struktureras enligt följande. I det inledande avsnittet *Relationer* kommer vi att studera betydelsen av relationer på HVB Olympen. Vi kommer sedan i avsnittet *Regler* studera betydelsen av Olympens regler. I det avslutande avsnittet *Relationer och regler* kommer vi att se hur de två fenomenen också påverkar varandras betydelse. I de tre avsnitten presenterar vi först den empiri vi använt oss av samt analyserar den med litteraturen vi beskriver i kapitlet *Tidigare forskning*. I slutet av avsnitten tar vi sedan hjälp av Foucault och Mead, som presenteras under kapitlet *Teoretiska utgångspunkter*, för att analysera materialet och ge oss ytterligare förståelse av det.

I analysen kommer vi att lyfta fram citat från våra sex respondenter. De som kommer från personalgruppen är Elsa, Lisa och Sara. Ungdomarna är Rikard, Martin och Niklas. I citat där vi lyfter fram en konversation mellan intervjuare och respondent så kommer ungdom och personal att symboliseras med första bokstaven i sitt fingerade namn, intervjuare kommer att symboliseras med "I".

5.1 Relationer

5.1.2 Relationsarbetets betydelse

Vi ska under detta avsnitt försöka få en förståelse om personalens tankar om vad relationsarbetet betyder på boendet Olympen. Personalen beskriver på olika sätt vad relationsarbetet innebär och vi betraktar detta som olika betydelser av relationer på Olympen.

Elsa förklarar för oss att personalen ska finnas där för ungdomarna under processen då de kommer till boendet och inte vet om de får stanna, samtidigt som de är ifrån sin familj och ensamma bär på svåra upplevelser. Vi kan se ett exempel på hur Elsa tänker kring vad det innebär att finnas där när hon svarar på frågan om vilken funktion hon anser att personalen har för ungdomarna:

Ja men det är ju det här, hållandet tänker jag. Det känslomässiga.
Att hjälpa dom att stå ut. Och hjälpa dom att hitta en trygghet och
ett lugn... Och att man ska försöka hjälpa dom bli

framtidsorienterade och inte fastna i ett dåligt mående och bara sitta här och känna hopplöshet utan... Ut och försök skapa ett liv. Försök skapa ett nätverk, försök hitta, fylla ditt liv med meningsfulla saker för dig.

Vi ser i Elsas svar en stödjande betydelse som hjälper ungdomarna på två sätt, dels genom ett hållande av de känslor som ungdomen bär på och dels genom att hjälpa ungdomen att bli framtidsorienterad. Detta beskriver också Jönsson och Jönsson (2012) vara en uppgift för relationsarbetet, att personal samtidigt som de stödjer den unge att hantera svåra känslor ska uppmuntra denne att skapa sig visioner om det nya livet och skapa framtidshopp. Kohli (2006a) ger oss en djupare förståelse för vad denna stödjande betydelse kan innebära för ungdomarna. Hans studie visar att de ensamkommande barnen genom att få prata om sina upplevelser med någon som kan hålla deras känslor kan bygga en bro mellan dåtid och nutid, vilket påverkar ungdomarnas möjlighet att fortsätta framåt. På så vis kan vi förstå hur den stödjande betydelse som vi ser i Elsa beskrivning kan hjälpa ungdomarna att förena dåtid, nutid och framtid. Även Lisa beskriver relationsarbetets betydelse som stödjande genom att personalen finns där och lyssnar när ungdomarna behöver prata. Hon förklarar också att det kan finnas ett motstånd hos vissa ungdomar att använda relationen för att uttrycka känslor:

[...] Finnas där när dom behöver prata, dom tänker ofta på familjen. Lyssna bara, när dom är ledsna. Man behöver inte säga så mycket. Om dom vill prata, det är ju inte ofta dom... Vågar. Dom litar ju inte på vuxna i början. Och sen tror jag också att det är viktigt att visa att man finns här. För dom, ibland kan dom ju komma ifrån familjeförhållande som när man gör något dumt så kanske man får stryk eller skäll... Och det får dom ju inte här. Och även om det blir konstigt... Det har hänt att killar blivit häktade... Oj det blev fel, men vi är här ändå. Och vi hjälper dig liksom på samma sätt.

I citatet från intervjun med Lisa så kan vi urskilja en annan betydelse som relationsarbetet har. Hon beskriver vad vi förstår som ett motstånd från ungdomarna till att relationen ska få en stödjande betydelse. Motståndet grundas i att ungdomarna till en början inte vågar lita på personalen, vilket Lisa kopplar till tidigare erfarenheter av familjeförhållanden där en negativ handling av ungdomen följts av slag eller skäll. Utifrån detta förstår vi att en betydelse av relationsarbetet är att skapa en tillit. Kohli (2006a) tar i sin studie upp att en tillitsfull relation tar tid att bygga och att det är riskabelt att skynda på denna process då det ofta från ungdomarnas sida finns en misstro och en rädsla för att bli förhörda. I hans studie är rädslan för att använda den stödjande relationen inte kopplad till tidigare erfarenheter utan till asylprocessen och en rädsla för att det som sägs kan användas emot ungdomens egna intressen. Vi kan i båda fallen konstatera att den tillitsskapande betydelsen av relationsarbetet är viktig för ungdomen, både för att kunna använda sig av den stödjande relationen och för att skapa en upplevelse av trygghet. Ytterligare en förståelse av hur relationsarbetet bidrar till trygghet kommer från Sara som säger: "Det är nog ett ganska tryggt boende, vi är ju måna om att veta var vi har dom exempelvis... När dom är ute". Sara gör en koppling mellan ett tryggt boende och personalens vilja att veta var ungdomarna befinner sig. Vi förstår Saras koppling som att personalen visar att de bryr sig om ungdomarna genom att vilja veta var de befinner sig och att detta ska bidra till trygghet. Vi anser att detta skiljer sig från ovan skådade betydelser av stödjande och tillitsskapande relationer. Vi betraktar detta istället handla om att relationen har en omhändertagande betydelse. Således har vi sett tre olika betydelser av relationsarbetet.

5.1.2 Relationens betydelse för ungdomarna

Vi ska i detta avsnitt lyfta upp vad de ungdomar som vi intervjuade sagt om relationerna till personalen. Ur deras upplevelser urskiljer vi relationernas betydelse.

Rikard förklarar för oss att han tycker bra om personalen på boendet och när vi frågar vad personalen gör bra berättar han: "Här är personalen bra, dom är rolig,

dom pratar med oss”. Vi ser att han uppskattar att de pratar med honom och att de har roligt tillsammans. Han beskriver vikten av att personalen pratar med honom:

Det är jätteviktigt... När jag är ledsen jag, känner... Mycket ensam jag tänker, jag har ingenting, jag har inga människor på... Ingen kompisar eller ingen family på Sverige, och när dom kommer jag känner lite bättre... Jag tänker, ah jag har någon.

Vi ser här att relationen är viktig för Rikard och hjälper honom när han känner sig ensam i ett nytt land. De svåra stunderna blir lättare att hantera om personalen kommer till honom. Här tycker vi oss se att relationen blir viktig för Rikard på ett sätt som kan kopplas till den omhändertagande betydelse som vi tidigare såg i relationen när personalen bryr sig om ungdomarna. Rikard berättar dock att alla i personalen inte agerar lika när han är ledsen: “Andra, när jag blir ledsen jag går på mitt rum, ingenting dom kommer ingenting, jag är bara ensam”. Att personalen agerar olika ger relationen olika betydelse, vilket stämmer dåligt överens med den förutsägbarhet i bemötandet som Jönsson och Jönsson (2012) beskriver som en del av ett miljöterapeutiskt arbete. Rikard beskriver att han kan dra sig undan när han är ledsen och i det läget uppleva en ensamhet. När personalen söker upp honom så hjälper relationen honom genom att han inte längre känner sig helt ensam, i de fall där personalen inte söker upp honom lämnas han kvar i sin ensamhet. Utifrån Rikards upplevelser förstår vi att relationsens betydelse varierar mellan att vara omhändertagande och att vara ett bekräftande av hans ensamhet. Rikard beskriver vidare hur han genom relationen till personalen kan få kraft att fortsätta bygga upp en framtid i Sverige. Han beskriver hur personalen kan prata med honom när han är ledsen och saknar sin familj:

Dom hela tiden säger, du måste gå på livet... Hur man kan berätta det... Jag vill... Gå på högskolan och läsa ingenjör... Dom hela tiden säger, ah du kan, du kan bra...

Rikard förklarar hur detta känns:

R: Jag känner mycket piggare... Jag känner för min själv... För mig själv, jag kan... Och så... Jag vet inte, jag kan inte förklara så bra...

I: Försök...

R: Jag tänker att, ja dom har rätt jag försöker... Ja, jag kämpar... Mer... Ah så...

Vi kan alltså se att relationen har potential att både få honom att känna sig mindre ensam men också ge honom kraft och en tro på framtiden, förutsatt att personal kommer till honom när han är ledsen. Detta kan vi koppla till den stödjande betydelsen av relationen som vi såg i tidigare avsnitt där relationen hjälper till att ingjuta en framtidstro.

Niklas berättar för oss att han uppskattar personalen och han säger att han "tycker om dom". Vi kan ur hans upplevelse se en betydelse av relationen som skiljer sig från ovan nämnda. På frågan om vad personalen gör som är bra svarar han:

Dom hjälper, så... Läxorna dom hjälper att göra läxorna och att...
Gå till skola... Göra aktiviteter och laga mat, allt. Dom jobbar här med oss... Jag tycker om det... Personal.

Niklas beskriver att han får ut ett praktiskt stöd av personalen i form av läxhjälp men också att personalen ser efter och tar hand om honom genom att laga mat och hjälper honom att komma iväg till skolan. Här kan vi också se en koppling till den tredje betydelse av relation som Kohli (2006a) tar upp, då han beskriver hur personal ger ungdomar en praktisk hjälp för att de ska kunna få ordning på sin värld igen. När vi senare under intervjun frågar Niklas om han pratar med någon när han mår dåligt förklarar han att han inte vill prata om varför han mår dåligt då det gör honom ledsen. Vi förstår detta som att relationen till personalen har en annan betydelse för Niklas än för Rikard, att relationen inte innebär att dela svårhanterliga känslor utan snarare att det finns någon som hjälper honom med praktiska behov. I Kohlis (2006a) studie beskrivs denna praktiska hjälp som ett första steg i relationen där ungdomarna kan få ordning på sin tillvaro genom exempelvis husrum, mat och skolgång. Vi ser i studien detta steg innebära att först

fokusera på nuet samt skapa en tillit i relationen, för att senare kunna använda relationen till att behandla det förflutna och framtiden. Utifrån detta skulle vi kunna tänka oss att ett framgångsrikt tillitsskapande relationsarbete kan utveckla den betydelse av praktisk hjälp som Niklas ser i relationen. Ett skapande av tillit skulle då kunna leda till att relationen också får en stödjande betydelse för honom.

Ytterligare en betydelse av relationen får vi ta del av när Martin förklarar hur relationen till personalen påverkar honom. Han förklarar att han känner sig "illa behandlad" på boendet och att anledningen till detta är att personalen inte behandlar alla lika. Han exemplifierar: "Dom skriker mycket, dom... Bara dom, dom hjälper till dom". Vi tolkar detta som att alla inte får lika mycket hjälp på boendet. Martin förklarar att han drabbas av detta eftersom att han inte agerar ut alla känslor: "När jag är arg jag kan inte 'Åååh' bara... Jag är arg inne i hjärtat så". Vi förstår det som att Martin uttrycker att han inte blir sedd eller hjälpt av personalen då de fokuserar på de som agerar ut sina känslor, vilket Martin inte gör. Jönsson och Jönsson (2012) förklarar vikten av att undvika en sådan situation, där en ungdom inte blir uppmärksammas då det finns andra i omgivningen som skapar konflikter. Situationen kan enligt författarna annars leda till att ungdomens process i det miljöterapeutiska arbetet avbryts. Vidare förklarar Martin att det finns en i personalgruppen som kommer till honom när han är tyst och att han uppskattar det: "Det känns bra därför... Hon kan... När man förklarar en person ditt problem, det känns bra". Han upplever det alltså som positivt när en i personalgruppen uppmärksammar honom då han sluter sig och att det känns bra att prata om sina problem i det läget. Vi förstår detta som att han önskar ha vad vi tidigare benämnt som en stödjande relation där han kan prata om sina problem. I likhet med Rikard så upplever Martin dock att personalen agerar olika och när den personen som ser honom inte är närvarande så förstår vi att det inte heller finns någon som ger relationen den betydelse han vill ha: "Bara jag pratar med henne och inte med annan personal". Relationen till personalen innebär då istället att han inte blir sedd bland de andra och känner sig därför illa behandlad. Detta kan kopplas till resultaten i studien av Backlund et al. (2012) där de belyser att ungdomars relation kan se olika ut till olika delar av personalgruppen och att ungdomar kan känna sig diskriminerade av några av dem.

I våra intervjuer framkom ytterligare en betydelse relationen kan ha. Det är ingen av ungdomarna vi har intervjuat som uttryckt att de själva känner så, men att det finns andra som gör det. Rikard berättar att relationens betydelse för en del ungdomar på Olympen påverkas av en oro för att saker som sker på boendet kommer att rapporteras till Migrationsverket och påverka ungdomarnas asylprocess. Rikard berättar om hur ett par ungdomar på boendet inte vågar föreslå aktiviteter för personalen då de tror att det kan påverka deras chanser till asyl:

[...] Dom vill inte säga därför dom är rädd lite... Dom säger aktivitet så, kanske dom skriver till migration... Och dom deportar... Så... Dom tänker så, jag säger det är inte så, det är inte sant... Ni måste säg, ni måste också säga, dom säger nej nej vi vill inte gå på mitt land, vi vill lugn.

Vi förstår alltså att relationen kan innehålla en oro för att boendets personal ska ge information om ungdomen vidare till Migrationsverket. Detta kan fungera hämmande för vad ungdomen kan dela med sig av till personalen eftersom det finns en rädsla för att bli deporterad om det uppfattas fel. Denna misstro mot personal beskrivs också av Kohli (2006b) då han menar att den kan vara en anledning till att ungdomarna är återhållsamma med vad de väljer att berätta för personal. Det framstår för oss som att det är relationsarbetets uppgift att upplösa ungdomarnas uppfattning om denna koppling mellan personal och Migrationsverket.

5.1.3 Teoretisk analys

Kontrollerande eller omhändertagande?

Vad gäller de ungdomar som inte vågar säga vad de tycker på Olympen på grund av rädsla att det påverkar deras asylprocess skulle Foucault (2003) kunna beskriva detta som panoptism. Boendet skulle då vara en slags Panopticon-modell där Migrationsverket är maktutövaren som alltid övervakar ungdomarna genom att personalen på boendet märker vad de gör och säger. Detta blir förstås något som påverkar relationens betydelse för de här ungdomarna, istället för att vara tillitsfull och pålitlig blir relation en övervakande riskfaktor som kan påverka den

så viktiga asylprocessen. Denna typ av relation mellan boendets personal och Migrationsverket finns inte men ur ungdomens perspektiv skulle denna föreställning av att vara övervakad få stöd genom de inslag av kontroll som faktiskt finns på boendet. Vi menar till exempel att Saras tankar om att personalen vill ha kunskap om var ungdomarna befinner sig när de lämnar boendet av Foucault skulle ses som disciplinering och kontroll. Enligt Sara sänder det signaler om att personalen bryr sig om dem vilket bidrar till en trygghetskänsla. Här tror vi att Foucault till skillnad från Sara hade fokuserat på den kontroll som finns i situationen. Foucault diskuterar kontrollen av rum och tid som en del av en disciplinering och personalens kontroll av var ungdomarna är på olika tider av dygnet kan betraktas som ett led i en sådan disciplinering av ungdomarna. Om vi istället funderar på vad Mead (1976) hade sagt om situationen så tänker vi oss att han skulle kunna hålla med om Saras resonemang, att attityden som ungdomarna tar emot är att någon bryr sig om dem och blir oroliga för dem när de inte vet var de är. Relationen får då vad vi tidigare beskrivit som en omhändertagande betydelse. Mead skulle dock även kunna hålla med Foucault och se det som kontroll och disciplinering. Det vi tänker hade varit avgörande enligt Mead är huruvida gesten är signifikant eller ej. Om gesten inte är signifikant finns det en risk att ungdomen antar attityden som att personalen på Olympen försöker kontrollera ungdomarna. Är gesten signifikant så antar ungdomarna istället Saras attityd om att personalen bryr sig om dem och att Sara mycket väl kan få rätt i att detta bidrar till en trygghet för ungdomarna.

Olika betydelser

Vi tänker här låta Meads (1976) tankar om erfarenheter av attityder hjälpa oss att förstå de olika betydelser relationen mellan ungdomar och personal kan få. Rikard beskriver vad vi tolkar som en omhändertagande betydelse av relationen till personalen då de kommer till honom när han är ledsen och att det får honom att känna att han har någon som bryr sig om honom. Vidare får relationen en stödjande betydelse när de säger till honom att han är duktig och att han ska fortsätta kämpa. Han förklarar att det hjälper honom och att han känner att personalen har rätt, att han kan. Vi tänker oss att Mead skulle förklara det här med att Rikard antar de attityder personalen sänder till honom om att de tycker att han kan och att han är duktig. I hans respons ser vi att han intar attityden om att han

kan. Då Mead menar att responser bygger på organiserade erfarenheter av andras attityder så kommer även personalens attityder i den här situationen framöver att finnas i hans erfarenheter och bli betydande för framtida responser på personalens attityder. Således kan vi förstå att den stödjande relationen inte uppstår ur en ensam erfarenhet och att Rikard inte heller beskriver en enstaka situation där personalen har gett honom stöd. Snarare är det en beskrivning av Rikards organisation av erfarna attityder som vi ser. Mead ger oss här en djupare förståelse för relationens betydelse. Det är inte bara i specifika situationer som betydelsen blir framträdande utan är något som grundas i Rikards samlade erfarenheter av att vara på boendet tillsammans med personalen.

Om vi lyfter upp Martins upplevelser av att det enbart finns en i personalgruppen som ser honom och som han får prata om sina problem med så kan vi först konstatera att han från denna person antar liknande attityder som vi nyss såg i Rikards exempel. Ändå beskriver inte Martin betydelsen av relationer på boendet som stödjande eller omhändertagande då han överlag tycker sig vara illa behandlad av personalen. Utifrån att Mead (1976) visar att det inte är en enstaka relation eller situation som beskrivs utan snarare en organisation av erfarna attityder kan vi anta att en i personalgruppen inte kan väga upp för övrigas agerande. Martins övervägande erfarenheter av personalens attityder är ändå att han blir illa behandlad. Vi tänker att Martins upplevelse av att vara illa behandlad skulle förändras om han fick fler erfarenheter av en omhändertagande eller stödjande relation. Fler attityder där personal erbjuder honom en möjlighet att prata när han blir arg och sluter sig skulle förändra Martins samlade erfarenhet och med tiden kanske också betydelsen av relationer på Olympen för honom.

Vi ser hur ungdomarna upplever att personalen agerar olika i situationer där de varit ledsna och arga, att vissa i personalgruppen inte söker upp ungdomarna medan andra gör det. Detta beskrivs som negativt av Martin och Rikard. Mead (1976) menar att ett ord, som relation, kan ha olika mening för olika personer. Han förklarar att meningen uppstår i den sociala interaktionen mellan individer. Först när en person använder språket och en annan ger sin respons på det så framkommer meningen i det som sagts. Att personalen ger olika respons när en ungdom är ledsen kan förstås som att meningen med relationsarbetet är olika för

personalen. Utifrån Mead skulle vi kunna tolka det här som att det saknas en signifikans i personalgruppen om vad relationsarbetet ska ha för mening.

5.2 Regler

5.2.1 Regelarbetets betydelse

Vi ska under detta avsnitt försöka få en förståelse om personalens tankar om vad regelarbetet betyder på boendet Olympen. När personalen pratar om regler förstår vi att det finns en tanke om att de skapar strukturer och rutiner som ska resultera i en förutsägbarhet för ungdomarna på boendet. Detta ska också bidra till trygghet. Elsa beskriver hur personalen på boendet arbetar miljöterapeutiskt så här:

Det innebär att... Man ska organisera verksamheten efter vissa strukturer... Och som... Gör att man utvecklar en trygghet i dom här rutinerna och strukturerna och att veta... Man vet vem som är vad liksom på något sätt [...]

Att organisera verksamheten efter vissa strukturer, som Elsa uttrycker det, förstår vi som att man genom bestämmelser skapar en struktur för hur det ska vara på boendet. Dessa bestämmelser betraktar och benämner vi som regler. Även Lisas syn på regler är att de skapar en tydlig struktur vilket ger ungdomarna en möjlighet att få en överblick och förutsägbarhet i tillvaron. Hon menar att en synlig struktur skapar trygghet:

Det är skönt att veta att det är personal här från nio till elva på kvällen och sen går en hem och det står ju på tavlan vilka som jobbar och vilka som sover och vad man har för möten skriver vi också upp.

Under intervjuerna med personalen framkommer det att boendet har fasta tider exempelvis för måltider och läxhjälp. Den tydliga tidsindelningen beskrivs som bidragande till tryggheten även av Sara, som också lyfter upp en annan aspekt av det. Vi tolkar följande citat från henne som att pojkarna ibland kan motsätta sig tidsrutinerna, men att det i grunden är något som främjar tryggheten:

Trygghet innebär ju då att dom äter en viss tid, går och lägger sig en viss tid vilket dom inte tycker är kul alla gånger.

Den här förutsägbarheten lyfts av Jönsson och Jönsson (2012) fram som positiv ur ett miljöterapeutiskt perspektiv, men stämmer inte så väl överens med vad Rauktis et al. (2011) kommit fram till i sin studie. De intervjuade i deras undersökning har snarare uttryckt reglerna som något som inkräktar på deras integritet och leder till att de förlorar kontrollen över sina liv. Författarna menar att många av ungdomarna tidigt i sina liv tvingats ta ett stort ansvar och att den graden av självständighet de får på ett gruppböende är lägre än den de är vana vid. Vi kan tänka oss att detta är något som påverkar acceptansen av en regel om läggtid och kan göra att den får en kontrollerande betydelse snarare än en gynnande. Lisa lyfter fram en annan aspekt än trygghet gällande regler kring tider. Hon beskriver fasta rutiner som ett sätt att ge ungdomarna en fungerande dygnsrytm:

Att man lär sig strukturer. Liksom att man får en normal dagsrytm. Om dom går till skolan och är med hela dagen och sen åker iväg och tränar. Att dom kommer hem och äter mat och går och lägger sig i tid. Det tror jag absolut. Än om dom direkt kanske hade fått egen lägenhet och det hade blivit... Kaos. Om en tonåring får bestämma själv tror jag inte dom hade gått och lagt sig vid tio.

Det här kan kopplas till vad de intervjuade säger i studien av Gharabaghi och Phelan (2011), där personal på boenden menar att konsekventa regler är viktiga för att göra ungdomarna redo för världen. De menar då att regler och förväntningar är konsekventa i världen utanför boendet och att ungdomarna måste lära sig att kunna följa dem och anpassa sig efter dem. Även Stretmo och Melander (2013) visar i sin studie hur personal på boenden menar att fasta och konsekventa regler behövs för att ungdomarna ska komma in i samhället på rätt sätt. På så vis ser vi att regelarbetet kan ha en strukturgivande betydelse. I våra intervjuer beskriver personalen vidare vikten av att de i personalstyrkan arbetar och följer reglerna på samma sätt för att reglerna ska kunna skapa trygghet och

förutsägbarhet. Elsa beskriver hur personalen kan ha olika tankesätt med sig in i arbetet, men att det är viktigt att de synkroniserar sina arbetssätt:

Vi ska alla jobba på samma sätt för det blir ju väldigt oförutsägbart och konstigt för en ungdom om... Den här familjen blir ju väldigt stor och vi har alla olika tankesätt med oss hemifrån men vi kan ju inte jobba på tio olika sätt med alla ungdomarna, det blir jätteförvirrande.

Även Lisa lyfter fram vikten av att jobba på samma sätt. Hon menar att det påverkar förutsägbarheten och tryggheten om de inte gör det, men hon lyfter också fram en annan problematik som kan uppkomma om personal har olika arbetssätt. Hon menar att ungdomarna kan försöka få göra undantag från regler genom att påpeka att någon annan i personalen gjort avkall från regeln vid ett annat tillfälle. Lisa menar till exempel att ungdomarna kan försöka få vara uppe längre genom att säga att de fått vara det för någon annan. Detta ger oss en förståelse för att det kan bli problematiskt om man i personalgruppen inte har en gemensam ståndpunkt och följer regler på samma sätt.

5.2.2 Regler ungdomarna upplever som positiva

I våra intervjuer med ungdomarna lyfter de exempel på regler de upplever som positiva. Martin exemplifierar en bra regel: "Vi städar rum". På frågan varför han anser att det är bra svarar han: "Vi måste... När vi går till lägenhet, vi måste... Först lite här städa, hur man kan städa". Martin anser alltså att regeln är bra eftersom han lär sig att städa vilket han beskriver som ett "måste" när han i framtiden ska flytta till en lägenhet. Regeln bidrar till ett lärande för Martin vilket han uppskattar eftersom han anser sig behöva det. I följande citat kan vi se ytterligare en regel som Martin upplever som positiv:

M: Ja, det är inte så... Inte dricka alkohol. Man kan inte dricka alkohol här.

I: Får man inte göra det?

M: Ja. Det är bra.

I: Det är bra... Varför är det bra?

M: Vi är ungos...

I: Mm... Nä, ni är inte gamla.

M: Alkohol också, det är inte bra för kroppen.

Det centrala i det Martin säger här anser vi vara att han tycker att regeln är bra och att han ser ett syfte med den. Det är svårt att veta om detta beror på att han har fått den förklarad för sig av personal eller om det bygger på hans egna uppfattning om alkohol, kontentan blir i vilket fall att han har en förståelse kring varför regeln finns och att han tycker att den är bra för honom. Det gemensamma som vi ser i båda Martins exempel på regler som han anser är bra är att han har en förståelse för hur de gynnar honom. Reglerna har vad vi benämner som en gynnande betydelse. Vi kan koppla detta till studien av Rauktis et al. (2011) som visade på att i de fall då ungdomarna beskrev reglerna som positiva, även om detta inte var så vanligt förekommande, så handlade det just om att ungdomarna kunde se hur reglerna på lång sikt gynnade dem.

Niklas förklarar för oss att det finns många regler som på Olympen som han tycker är bra och som exempel nämner han regler gällande tider som ungdomarna ska förhålla sig till:

[...] Finns många regler här att... Du måste sova i tid och gå upp i tid, gå i skolan så... Det är bra för oss jag tycker... Så.

På frågan om varför han tycker att det är bra svarar han följande:

N: För att... När... Ibland när jag sover inte, när jag sover klockan ett klockan tolv på morgonen... Jag går... Jag går så, jättetrött att gå i skolan så... När jag sover klockan tio eller elva jag... På morgonen jag går dit frisk och jag kan... Fresh...

I: Piggare...

N: Ja, piggare... Jag blir piggare...

I: Och orkar med skolan eller?

N: Ja så att... Det händer... Det händer mig att... Ibland när jag går... När jag går i skolan, så det jag kunde inte förstå...

Niklas tycker alltså att regeln är bra eftersom den leder till att han går och lägger sig i tid vilket gör att han inte är lika trött på morgonen utan istället känner sig "piggare". Han förklarar även att han vid de tillfällen då han varit trött i skolan har upplevt att han inte förstår lika bra. Enligt vår förståelse så upplever Niklas regeln som bra då den tjänar till att förhindra att han ska vara så trött i skolan och då han själv känner att det gynnar honom att följa regeln. Niklas beskriver också regeln om att städa sitt rum som något positivt: "Jag städar mitt rum, det är bara, det är bra för mig". Vidare förklarar han varför det är bra att städa sitt rum: "Så om man... Lära, man kan städa självs rum... Det man kan göra". Vi ser att Niklas upplever att regeln är bra för honom eftersom den gynnar honom genom att han lär sig städa.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi har sett flera olika regler som Martin och Niklas upplever vara bra. Båda två exemplifierar varför de upplevs som positiva regler vilket vi tolkar som att det finns en förståelse för dessa regler. Förståelse för hur reglerna påverkar dem positivt ger reglerna en gynnande betydelse.

5.2.3 Regler ungdomarna upplever som negativa

Efter att ha fått exempel på ett par regler som ungdomarna verkar uppskatta ska vi nu gå vidare med exempel på regler de upplever som negativa. Rikard beskriver för oss att Olympen "är bra men många regler". En av de regler som Rikard upplever som negativ handlar om att han inte får äta sin sparade middag efter klockan tio på kvällen då köket har stängt:

[...] Till exempel i förrgår hade jag varit på gym. Jag åt inte min mat utan jag sparade min mat. Jag sa att jag kommer klockan... Dom stänger tio i köket så jag ska komma innan klockan tio för att jag ska äta min mat. Och sen missade jag bussen och jag var där klockan tio över tio. Jag sa, ge mig mat jag har tränat på gym, jag är jättehungrig, dom sa nej de går inte. Och jag är mycket hungrig,

jag kan inte utan mat... Mat är nästan kärlek. Och dom sa nej nej
det går inte...

När vi frågar Rikard om han förstår varför det är så svarar han:

Dom säger vi... Vi tvättade köket... Därför vi kan inte. Jag sa okej
jag går inte, du bara... Sparade min mat på kylskåpet du bara
hämtar min mat. Dom sa nej det går inte... Och det är så, jag
känner mycket konstigt.

Rikard beskriver att han inte får inte sin mat eftersom han kommer för sent till boendet enligt den regel som finns. Han får förklaringen att han inte får vara i köket eftersom de tvättat där och han ber personalen hämta hans mat. De säger till honom att det inte går och hans känsla av detta är att det är "mycket konstigt", vilket vi tolkar som ett uttryck av att han inte förstår varför han inte får äta sin mat. Regeln får vad vi kallar för en kontrollerande betydelse eftersom Rikard själv inte kan bestämma när han ska äta sin sparade mat. Vi kan koppla detta till studien av Rauktis et al. (2011) som visar att reglerna kan leda till att ungdomarna upplever en minskad kontroll över sina liv. Vidare har ungdomar i studien upplevt att reglerna tvingar dem att ta ett steg tillbaka från den nivå av självständighet som utvecklats till följd av att de tagit ett stort ansvar tidigt i livet. Det är inget som Rikard uttrycker explicit under vår intervju, men det erbjuder en möjlig förståelse för att det kan upplevas konstigt att inte själv ha kontroll över vilken tid maten ska ätas.

En annan regel som Rikard förklarar att han upplever som negativ handlar om att TV-rummet stängs klockan halv elva på kvällen. Rikard förklarar att detta påverkar honom när han tittar på fotboll:

I: Har olika personal, har dom samma regler?

R: Ibland personal... Några personal är lite lugnare, ibland personal säger nej du måste stäng... Vi måste stänga på tid och vi måste öppna på tid... Och ibland... Jag gillar [anonymiserat fotbollslag] fotboll och ibland dom... Finns match och jag tittar på

match och det är tio minut kvar det är match klar... Dom säger tid är klar ni måste gå och sova, jag säger det är ingen fara tio minuter vänta det är match klar sen jag ska sova, dom säger nej nej dom tar bort... Computer laddare och sen dom säger hejdå gå... Ah, den känsla lite konstigt.

Vi ser att Rikard upplever det "konstigt" att han ibland inte får se färdigt fotbollen för personal som måste följa regeln och stänga på avsatt tid. Personalen förklarar att Rikard måste gå och sova men det framgår varken i citatet eller andra delar av intervjun att Rikard har en djupare förståelse av regeln, som den Niklas exemplifierade om att han måste sova för att orka gå i skolan. Samtidigt ser vi i citatet att personalen agerar olika kring regeln gällande stängning av TV-rummet. Rikard förklarar att "några i personalen är lite lugnare" kring regeln. Utifrån vad som framkommer i Rauktis et al. (2011) om hur ett inkonsekvent agerande kring reglerna från personalens sida är en av anledningarna till att reglerna uppfattas negativt av ungdomarna, kan vi tänka oss att det påverkar även Rikards upplevelse i detta fall. Martin lyfter också upp denna regel som negativ och säger: "[...] Vi kan inte titta fotboll... Matchen, dom stänger halv elva". Han förklarar även att "inte alla" gör så, utan att han ibland får se klart matchen. När vi frågar Martin varför han inte får se klart på matchen förklarar han:

M: [...] Det är reglerna, vi måste stänga halv elva.

I: Säger dom varför det är så?

M: Nej dom sa inte, dom inte förklara.

I: Nä... Vad tror du?

M: Jag tror, om vi tittar till klockan elva... På morgonen när vi går i skolan, vi sova... Vi kan inte gå i skolan, vi är trött.

Martin berättar här att han inte fått någon förklaring av personalen men att han tror att de stänger halv elva så att ungdomarna ska sova tillräckligt för att kunna gå i skolan. Han har alltså en förståelse för hur regeln kan gynna honom, men tar ändå upp den regeln för att exemplifiera en regel som han anser är dålig. Vi kan se två gemensamma nämnare i Martin och Rikards upplevelser. Den första är att de båda beskriver hur den påverkar dem negativt på samma sätt, att de inte kan se

klart på en fotbollsmatch. Den andra är att de båda lyfter att personalen agerar olika kring att följa regeln, för vissa får de se klart den och för andra får de inte det. Det blir tydligt att den får en kontrollerande betydelse och att den väcker negativa känslor de dagar ungdomarna inte får se färdigt en fotbollsmatch.

Martin berättar för oss om en annan regel som han tycker är negativ och som han vet ser annorlunda ut på ett annat boende:

M: [...] Min kompis han kan inte sova hos mig här... Jag kan sova med honom, men han kan inte sova med mig här.

I: Får han inte sova över?

M: Ja här. Men jag har sovit med honom många gånger.

I: Mm. På hans boende?

M: Hans boende. Men han kan inte här.

Martin kan alltså sova med sin kompis där denne bor, men inte där Martin bor. Vidare berättar Martin för oss att han inte fått förklarat för sig varför hans kompis inte kan sova över utan: "Dom säger det går inte". Martin förklarar för oss att han vill veta varför: "Ja, jag vill. Förklara 'därför du kan inte så, så'... Så jag vet så". Vi anser det rimligt att anta att Martin inte förstår regeln eftersom han önskar få den förklarad för sig. Att regler som inte förstås påverkar upplevelsen av dem på ett negativt sätt är något som också framkommer i studien av Rauktis et. al (2011). Utan förståelse för hur regeln kan gynna Martin verkar den istället framstå som omotiverad och kontrollerande.

5.2.4 Teoretisk analys

Disciplinering eller nödvändiga gemensamma strukturer?

Regelarbetet på Olympen resulterar enligt personalen i tydliga strukturer som skapar trygghet. Lisa menar vidare att reglerna leder till att ungdomarna "lär sig strukturer" och ger dem en "normal dygnsrytm". Foucault (2003) hade antagligen menat att det här var en del av ungdomarnas disciplinering på boendet, då han nämner just tidsrytmer och regelbundet återkommande förlopp som en del av ett disciplinerande tidsschema. Han förklarar hur kontroll av detaljer, som att veta vem som är närvarande och inte samt var individer befinner sig en viss tid, är ett

verktyg för att skaffa sig kunskap om de som ska disciplineras. Denna kontroll möjliggör att bedöma vem som avviker och vem som fogar sig under disciplineringen. Genom detta kan vi också förstå hur reglerna kan frambringa en trygghet hos ungdomarna. Kontrollen av tidsschemat kan betraktas som en kontroll för båda parter. Till skillnad från den som disciplinerar och tillägnar sig kunskap så ger tidsschemat för den disciplinerade en förutsägbarhet i tillvaron. Kontrollen i den disciplinerades fall handlar om att veta vad som komma skall och denna kontroll kan också betraktas som en viss trygghet. Foucault skulle även kunna se matregeln som en tydlig del i en disciplinering kopplad till tid. Om man inte är på den plats där man förväntas vara en viss tid så blir man bestraffad genom att man inte får äta sin sparade mat. Även om detta inte är tanken, så tänker vi att regeln för ungdomarna kan få den missgynnande och kontrollerande betydelsen. Vidare skulle Foucault kunna se disciplinen som ett sätt att skapa en ordning i mångfalden av ungdomar på boendet, alltså att det även är ett sätt att effektivisera och strukturera arbetet på boendet. Vi tänker oss att Foucault skulle beskriva disciplineringen han ser som ett dolt utövande av makt, men att Mead (1976) antagligen skulle använda sig av positivare ord. Då han menar att medlemmarna i ett samhälle måste ha vissa gemensamma strukturer, attityder och responser för att det ska vara funktionellt, kan han förstå disciplineringen som något rent nödvändigt. Mead menar vidare att människor som tillhör ett samhälle också tar över dess institutioner i sitt handlande och det skulle i så fall innebära att någon som vuxit upp i ett annat samhälle har ett ännu större behov av hjälp att hitta de här gemensamma strukturerna.

Angående att ungdomarna ibland motsätter sig tiderna för när de ska lägga sig tänker vi att Meads (1976) tankar om attityder kan hjälpa oss att förstå det. Vi skulle kunna förstå det som att de attityder ungdomarna tagit emot snarare handlar om tvång och kontroll än om något som är för deras egen trygghet. Detta skulle ge den en kontrollerande betydelse snarare än en gynnande. Uppmärksammandet av tvång skulle i så fall förena Mead (1976) och Foucault (2003) då vi tänker att den sistnämnde antagligen skulle se situationen med motsättningar som en situation där disciplineringsmakten blir synlig och tvånget tydligt går att beskåda. Att regler i grunden är tvingande men att detta blir fullt synligt först när någon motsätter sig dem.

Förståelse av regler

Vi tänker att Mead (1976) skulle kunna förklara ungdomarnas upplevelser av regler genom att studera de idéelement som finns i deras exempel. Vi ser i ungdomarnas upplevelser av regeln för när de ska lägga sig på kvällen exempel på hur den får olika betydelser för ungdomar beroende på vilket idéelement de har. Niklas visar på en förståelse av att regeln är till för att han ska orka med skolan dagen efter och ser regeln som gynnsam. Rikard har inte denna förståelse utan tycker det är en konstig regel som gör att de inte får se klart sin fotbollsmatch, regeln får då en kontrollerande betydelse. Vi kan se att två olika idéelement runt samma regel leder till att den får olika betydelse.

Även Martins uppskattning av regeln kring städning skulle kunna förklaras med att han har ett idéelement, att städning är något man måste lära sig om man ska flytta till en lägenhet. Om han inte haft denna förståelse och trots att städningen enbart var till för att Olympen ska vara rent hade han kanske protesterat. Detta hade inneburit ett annat idéelement och reflektionen hade troligtvis kunnat leda till en annan respons. Kontentan blir att regeln som är till för honom blir accepterad och omtyckt. Gällande regeln som säger att hans kompis inte får sova över på Olympen så uttrycker Martin att han tycker att regeln är dålig. Idéelementet som vi kan utläsa från hans svar består av att personalen säger "det går inte", samtidigt som han ser att det går att sova över på kompisens boende. Utifrån Mead (1976) kan vi förstå att Martin får ett idéelement som leder till att han inte formar en förståelse för hur regeln gynnar honom. Istället upplevs regeln som kontrollerande.

Vi menar att Foucault (2003) resonerar på ett liknande sätt kring bestraffning. Foucault skriver att ett för hårt straff framhäver makten hos den som upprätthåller regeln. Förstår man då inte hur en regel är gynnsam så kan varje straff kopplat till regeln upplevas vara för hårt. Det kan istället upplevas som en maktutövning för de som tvingas följa regler som de inte kan acceptera. Exempelvis som för Rikard när han kommer sent och inte får äta sin sparade mat. Eftersom Rikard inte verkar ha en förståelse för hur regeln gynnar honom så får den istället en kontrollerande betydelse och situationen präglas av maktutövning.

Att frångå regler

För att försöka förstå varför regeln för stängning av TV-rummet får en kontrollerande betydelse för ungdomarna så kommer vi att använda oss av Foucault (2003) och begreppet furste som vi presenterar i vårt kapitel *Teoretiska utgångspunkter*. Vi kan då förstå att det sker en maktförskjutning i samband med att någon i personalen väljer att ta avsteg från en regel. Från att boendet varit furste och personalen följt dess regler förändras maktförhållandet när en person i personalgruppen väljer att bryta en regel. I och med detta avsteg från regeln så förkroppsligas maktutövandet och i den situationen tar personen i fråga över rollen som furste. I samma ögonblick blir de andra i personalen också furstar eftersom det ur ungdomens perspektiv framstår som att varje person i personalgruppen själv beslutar om den ska följa reglerna eller inte. Denna maktförskjutning hjälper oss att se hur det blir svårt att förstå reglernas syfte, vilket vi har sett kan kopplas till att regeln får en kontrollerande och missgynnande betydelse. Detta kan förklara varför Martin upplever regeln om stängning av TV-rummet som negativ trots att han har en förståelse av att det kan vara bra för honom då han behöver sova. Om reglerna i grunden har ett syfte att fungera positivt för ungdomarna skulle det innebära att några i personalen vill beröva dem detta positiva syfte när de väljer att bryta en sådan regel. Alternativet skulle vara att regeln upplevs sakna syfte och att personal hjälper ungdomen genom att bryta regeln. Det är svårt att föreställa sig ett scenario där regeln har ett positivt syfte och personal samtidigt kan vara god för ungdomen genom att bryta den. Därav kan vi förstå hur en naturlig förvirring uppstår för ungdomen.

5.3 Relationer och regler

I denna del av analysen vill vi förtydliga att relationer och regler inte är två fenomen för sig som har betydelse på Olympen, utan att de också påverkar varandra. Vi ska här ta upp två exempel som framkommit under våra intervjuer på hur reglerna tydligt påverkar relationernas betydelse.

5.3.1 Personal om hur regler påverkar relationer

Elsa pratar under intervjun om stötestenar och beskriver hur de på boendet kan använda diskussioner som uppkommer kring regler till att prata om känslor. Hon berättar att ungdomarna kan använda sig av regler för “att få agera ut olika känslor” som de annars har svårt att sätta ord på. Detta kan personalen då hjälpa dem med. Regeln påverkar därmed relationen och kan ge den en stödjande betydelse. Elsa beskriver det så här:

[...] Eller pojkar som blir väldigt ledsna, alltså alla såna här stötestenar som man har kan ju frammana många känslor hos dom... Vilket är bra därför att dom bär på mycket som dom kanske har svårt att kanalisera så det kan ju vara bra att ha dom här stötestenarna [...]

I citatet pratar Elsa om känslor ungdomarna har svårt att få ut på något annat vis, men som de behöver “kanalisera”. Hon lyfter vidare fram ett exempel där två ungdomar använder sig av regeln som innebär att du inte får äta din sparade mat efter klockan tio på detta sätt:

[...] Det har hänt väldigt många gånger, att dom kommer tio, och det handlar ju inte om att dom missat bussen som dom sa utan det handlar om att dom vill provocera den här gränsen och testa och se vad som händer och det är ju något undermedvetet i det där... Det är inte en slump att dom kommer några minuter efter tio, typ tjugo gånger [...]

Elsa berättar vidare att de två ungdomarna en gång efter att detta hänt reagerat väldigt starkt på att det inte kunnat få sin mat när de kom hem för sent. Efter en lång diskussion gick en av ungdomarna “storgråtande upp till sitt rum”. Elsa berättar att även den andra ungdomen sedan gick gråtande till sitt rum efter att ha suttit i “protest i matsalen en stund”. I följande citat beskriver hon vad som hände när hon och en kollega gick upp till ungdomarna:

[...] Så börjar båda prata om sin familj och saknaden efter familjen. Och hade inte den här konflikten tagit plats, då hade inte det här riktigt kanaliserats... Då hade dom fortsatt gå och bära på det här så det var jättebra att det blev så... Och ingen av dom prata särskilt mycket om maten sen... Utan dom pratade om sina familjer [...]

Vi tycker oss här se Elsa beskriva hur regeln i denna situation fungerade som en stöttesten som ungdomarna kunde skapa en diskussion kring för att få ur sig uppdämda känslor som de behövde kanalisera. Genom detta fick relationen en stödjande betydelse. Detta kopplar vi till det Jönsson och Jönsson (2012) skriver om att klarifiera en händelse. De menar då att en ungdom som har svårt att sätta ord på sina känslor kan kommunicera via agerande istället och att personalen då behöver hjälpa till att sätta ord på agerandet, att klarifiera det. Vi ser i den här situationen att reglerna påverkar relationerna i den mån att regeln skapar en diskussion som sedan följs upp i ett relationsarbete där personalen ska hjälpa ungdomen att få ur sig känslorna. Elsa lyfter också upp att diskussioner kring matregeln inte alltid leder till denna kanalisering av känslor: ”Det kan ju lika gärna bli att dom blir arga och går upp på sitt rum och så ber dom en dra åt helvete ungefär”. Elsa beskriver vidare att det är nödvändigt att det finns saker, regler i det här fallet, som ungdomarna kan stöta sig mot för att kunna agera ut känslor de behöver få ur sig. Hon säger att det också leder till att ungdomarna lär sig ”hur man lever ut känslor”. I följande citat tycker vi oss även se hur Elsa kan använda diskussion kring regeln för att skapa en förståelse hos ungdomarna om att de kommer bli tvungna att klara sig själva:

Det är problematiskt för vissa och då får dom inte sin middagsmat och då det väcker alla dom här känslorna, jag har inte en familj här som tar hand om mig... Min mamma hade sparat mat varför tar du inte hand om mig så... Men faktum är ju dom är här ensamma, dom är här utan sin familj men man måste liksom klara av det här [...]

Elsa exemplifierar här hur stöttestenen också kan leda till att ungdomarna ställs inför den verklighet att de nu är ensamma och utan sin familj, vi förstår det som att Elsa menar att det är en verklighet som de måste få hjälp att hantera genom att

kommunicera känslorna som är förenade med detta. Det är något de måste klara av för att kunna fortsätta framåt.

5.3.2 Ungdom om hur regler påverkar relationer

Vi ser även i intervjun med Rikard exempel på hur Olympens regler påverkar vilken betydelse relationen till personal får för honom. Han beskriver för oss hur han ibland ser Olympen som sitt hem och han säger att "Personalen, dom är snälla... Jag tänker, dom är som min familj". Vi kan dock se Rikard beskriva de tvära kast som finns i huruvida boendet känns som ett hem för honom eller inte då regler som kommer upp snabbt verkar kunna påminna honom att boendet inte är vad han tänker på som ett hem. Regler påverkar relationer och skapar en pendling för honom mellan de olika betydelseerna, vilket också får honom att sakna sin familj:

När jag skojar lite med personal och lite skratt och vi lagar mat tillsammans och... Det... Vi gör några saker jag mår bra... Och sen dom säger, det är regler du kan inte göra så och jag blir mycket ledsen... Ah... Tråkigt... Sen ibland jag tänker på min family, jag mår bara inte bra... Ibland... Ah, det är så...

Vi tycker oss här se hur en motgång gällande regler snabbt kan ändra betydelsen av relationen till personalen för Rikard. Detta verkar skilja sig från vad Rauktis et al. (2011) kommit fram till då de menar att ungdomars positiva relation till personal kan leda till att de accepterar regler de egentligen inte uppskattar. I Rikards fall verkar istället regeln påverka relationens betydelse. Från att ha vad vi anser likna den omhändertagande betydelsen där personalen bryr sig om Rikard kan reglerna leda till att det relationen till personalen istället innebär ett bekräftande av ensamhet. En anledning till detta kan vara att relationen jämförs med hans tidigare relationer i livet och leder till saknad av dem. Detta blir ännu tydligare när Rikard tar upp tidigare nämnda matregel och förklarar hur den får honom att sakna den omhändertagande relation och frihet han känt hos sin familj:

[...] Jag tänker, åh när min mamma var där jag kan äta när jag vill, jag kan hämta mina kompisar, jag kan... När jag sover... Det är inte regler jag kan... Ah därför det är min... Min family...

Vi ser här hur Rikard beskriver att han inte har samma känslor för personalen på boendet som han har för sin biologiska familj. Detta kopplar vi till det Rauktis et al. (2011) skriver i sin studie om att regler kan leda till att ungdomar får en känsla av att inte vara som andra. Vidare så blir det i intervjun med Rikard tydligt att reglerna påverkar vilken betydelse relationen till personal har för honom. Detta då han beskriver en bra personal som "Dom personal, för regler är lite lugnare". Att ungdomar står närmre de i personalgruppen som är mer flexibla med regler har också framkommit i studien av Gharabaghi och Phelan (2011) samt i studien av Backlund et al. (2012). Rikard beskriver vidare hur en lugn personal inte är så hård med tidsrutinerna och han beskriver känslan som uppstår när han inte får se färdigt en fotbollsmatch på grund av regeln för läggtid: "Ensam. Jag känner lite ensam därför att min familj är inte här dom... Ah... Så". Även här kan vi se att relationens betydelse blir ett bekräftande av ensamhet.

5.3.3 Teoretisk analys

Stöttestenar

Denna förståelse av regler kan vara problematisk ur ett maktperspektiv då den kan användas för att legitimera användandet av vilken regel som helst. Vi tar hjälp av Foucault (2003) och hans tankar om att den disciplinära makten är mindre synlig än vad traditionell makten som ska synas och demonstrera styrka. Den disciplinära makten lägger istället fokus på individen som disciplineras. Om vi kopplar detta till redogörelsen för hur ungdomarna stöter sig mot regler för att få kanalisera känslor, så ser vi en problematik med att fokus förflyttas på detta vis. Regeln blir inte diskuterad och den maktutövning som regeln innebär blir dold. Regeln kan med all rätt ha ifrågasatts men det blir inte fokus på det eftersom det kom något gott utav diskussionen när ungdomen fick kanalisera sina känslor. Regeln kvarstår utan diskussion som följd av detta. Vi kan också ställa oss tveksamma till detta med vetenskapen om att den aktuella regeln, som Elsa säger, vid andra tillfällen kan göra ungdomar arga utan att det leder till något mer än så.

Hade en ungdom brutit mot en regel på grund av att denne behöver prata om något, hade lika gärna en regel som i vanliga fall är fungerande kunnat användas för det ändamålet. Vi tänker att Mead (1976) skulle kunna försvara själva förekomsten av stötestenar. Eftersom tidigare erfarenheter ger ungdomarna en föreställning om hur de ska agera för att få ut sina känslor, kräver det också att de har tidigare erfarenheter av det för att kunna ha en föreställning om hur de ska gå tillväga. Med andra ord skulle stötestenarna i en ungdoms erfarenhet bli den taktik man använder när man behöver prata om känslor. Det kan dock bli problematiskt att i så fall låta det fortgå eftersom ungdomen skulle behöva få hjälp att få nya föreställningar om hur man kan kanalisera sina känslor utan att det ska ske genom konflikt.

Reglerna och olika attityder

Vi ser hur regler snabbt kan förändra vilken betydelse relationerna på Olympen får för Rikard. Mead (1976) skulle kunna tolka det här som en pendling i vilka attityder han tar emot. När Rikard gör saker med personalen och de har roligt tillsammans verkar attityderna påminna om de han tog emot från sin familj, han har en positiv känsla och relationen får en stödjande betydelse. När det plötsligt kommer en regel som hindrar honom blir attityderna från personalen väldigt annorlunda för honom.

6. Slutdiskussion

I vår studie av reglernas och relationernas betydelse på Olympen har vi sett att de båda rymmer flera olika betydelser. Således har vi inte heller kunnat finna ett enkelt svar till vad de betyder för våra respondenter. Istället får vi försöka besvara våra frågeställningar genom att syna de olika betydelser som framkommit i studien. Vi följer den ordning som finns i analysstrukturen och inleder med relationsarbete och relationer.

Ur personalens beskrivningar om vad relationsarbetet ger ungdomarna har vi förstått att relationen kan ha betydelser som vi benämnt som stödjande, tillitsskapande och omhändertagande. Vi har sett den stödjande betydelsen av relationen innebära att ungdomen kan prata med personalen om svåra känslor och erfarenheter och att personalen stödjer ungdomen genom att hålla dessa. Vi har förstått detta som en viktig betydelse för att kunna förena tidigare upplevelser med nuvarande situation, vilket också påverkar ungdomens möjlighet att hantera framtiden. Tillitsskapandet i relationsarbetet verkar vara en process som föranleder den stödjande relationen. Vi har sett att tillitsskapandet är viktigt för att komma över ett motstånd som kan finnas hos ungdomarna till att använda sig av den stödjande relationen. Detta har vi förstått är en tidskrävande process, men att det är viktigt för att relationen till personalen ska kunna få den stödjande betydelsen för ungdomen. Den omhändertagande betydelsen såg vi i ett resonemang från en i personalen kring att de bryr sig om ungdomarna och att detta bidrar till att boendet upplevs som tryggt. Vi såg ingen tydlig koppling till den tidigare forskning som vi använt oss av men genom Meads (1976) perspektiv ser vi det som rimligt att anta att denna omhändertagande betydelse kan bidra till trygghet om ungdomarna tolkar personalens attityder på detta vis.

I ungdomarnas upplevelser av relationerna till personalen kunde vi se att betydelserna stödjande, tillitsskapande och omhändertagande återkom. Här kan vi konstatera att personalens bild av vad relationsarbetet gav också fanns representerad i flera delar av ungdomarnas upplevelser. Relationens betydelse av att fungera som praktisk hjälp kunde vi inte se i personalens beskrivningar, utan den framkom endast från en av ungdomarna. Vi kan tänka oss två olika

förklaringar till detta. En förklaring är att våra benämningar inte varit fullständiga eller korrekta, kanske är benämningen av den omhändertagande betydelsen närmare praktisk hjälp än vi har kunnat se i vårt material. En annan förklaring kan vara att denna praktiska betydelse av relationen inte är en avsedd betydelse just för relationsarbetet. Kanske ses den praktiska hjälpen snarare som något som sker parallellt med relationsarbetet än som en del av det. Vår analys tyder icke desto mindre på att den praktiska hjälpen är en del av relationsarbetet då en av ungdomarna beskriver relationen till personal på detta vis. Det blir också viktigt att förstå den praktiska hjälpen som en del av relationsarbetet om vi har resultatet av Kohlis (2006a) studie i åtanke. Där beskrivs den praktiska hjälpen som ett första steg i utvecklingen av relationen mellan ungdom och personal, som efter att tillit byggts upp kan utvecklas till att få en stödjande betydelse.

Det framkom även negativa betydelser av relationen i ungdomarnas upplevelser. Som vi har sett rör det sig om två oönskade betydelser av relationen till personal och vi benämnde dessa betydelser som bekräftande av ensamhet och som att bli illa behandlad. Vi har förstått att båda dessa oönskade betydelser uppstår när personalen agerar olika i relationsarbetet när ungdomarna är ledsna eller arga. Relationen får den stödjande betydelsen då personalen söker upp och möter ungdomen i dessa känslor, de negativa betydelserna uppstår när detta uppsökande uteblir. En förklaring till att personalen agerar olika i dessa situationer fick vi genom Meads (1976) resonemang kring signifikans i språket. Om ordet relation inte har samma mening i personalgruppen, och därmed saknar signifikans, kan det förklara att personalen också agerar olika i relationsarbetet.

I personalens beskrivningar av vad regelarbetet har för betydelse har vi kunnat urskilja att det ska ge ungdomarna en förutsägbarhet och struktur. Betydelsen av förutsägbarhet förklaras som att ungdomarna har möjlighet att förvänta sig vad som ska hända, exempelvis genom bestämda tider för när middagen serveras. Betydelsen av struktur förklaras exempelvis med att ungdomarna får en dygnsrytm som gör att de kan orka med skolan. Ur ungdomarnas upplevelser har vi sett att samma regel kan få olika betydelse beroende på hur ungdomarna tolkar reglernas syfte. Mead (1976) bidrog till denna förståelse genom sitt resonemang kring vikten av att ungdomen får ett idéelement som leder till en förståelse för hur

regeln kan vara gynnande för denne. En regel som ungdomarna inte förstår den gynnande betydelsen av kan istället få en kontrollerande betydelse. Med hjälp av Foucault (2003) kunde vi se att personalen påverkar ungdomarnas förståelse av regler när de gör avsteg ifrån dem. Vår analys tyder på att ungdomarnas förståelse påverkas av huruvida personalen agerar lika kring regler. Det verkar vara svårare att förstå en regel som ibland inte följs, vilket i sin tur påverkar vilken betydelse regeln får för ungdomen.

Vi har även sett exempel på hur reglerna kan påverka både relationsarbetet och relationens betydelse för ungdomen. Begreppet stöttesten användes av en i personalgruppen och förklarades som regler ungdomar kan stöta sig mot. Detta kan få en betydelse för relationen som innebär att de får tillfälle att agera ut uppdämda känslor som inte är kopplade till regeln och som ungdomarna inte själva kan sätta ord på. Personalen kan då ta emot dessa känslor och hjälpa ungdomen att sätta ord på dem. Med hjälp av Foucault (2003) kunde vi förstå en problematik med dessa stöttestenar då fokus läggs på ungdomen när denne stöter sig mot en regel. Regler kan då vara svåra att ifrågasätta om det finns föreställningar om att diskussioner kring regler handlar om att ungdomar behöver kanalisera känslor som inte har med regeln att göra. Detta anser vi vara ett viktigt bidrag från analysen genom Foucault då det kan betraktas som en dold maktutövning. Genom att belysa maktaspekten i situationen förblir inte makten dold och fokus hamnar då inte bara på ungdomen utan också på regeln.

Förslag till utvecklingsarbete

De oönskade betydelser av regler och relationer som vi har sett i vår studie kan till viss del förklaras av att personalen agerar olika, både gällande regelarbetet och relationsarbetet. Vi ser detta som en brist av signifikans i vad de två arbetssätten ska innebära. Därför skulle vi vilja föreslå att personalen arbetar fram en gemensam mening med arbetssätten och hur de ska gå tillväga för att alla ska arbeta utifrån den meningen. Vi menar att de oönskade betydelser som vi sett i denna studie skulle kunna förändras genom detta. För att nå dit ser vi två möjliga vägar. Den första vore att skapa ett forum där alla kan blotta sin förståelse av vad regler och relationer är och ska vara. Alternativet, eller kanske följande steg, vore

att utveckla ett gemensamt språk och en gemensam kunskap kring arbetets olika delar.

7. Förslag till vidare forskning

I det material vi samlat in till vår uppsats har vi sett att både personal och ungdomar på boendet pratar mycket om aktiviteter. Vi tycker oss se att olika personer har olika syn på aktiviteterna boendet har i dagsläget och vilka föreställningar de har om vad en aktivitet ska innebära. Alltså tycker vi oss även runt begreppet aktivitet se att det saknas en signifikans, de olika respondenterna pratar inte om samma sak. Då vi utgick från relationer och reglers betydelser och hade ett begränsat utrymme fick vi lämna aktiviteter åt sidan. Följaktligen hade vi gärna sett någon annan följa upp denna intressanta tråd och undersöka vad aktiviteterna har för betydelse för olika personer på ett HVB för ensamkommande flyktingbarn, framförallt då gällande vad de lägger i begreppet och vad de anser att aktiviteterna ska fylla för funktion.

Vi har även noterat hur respondenterna använder ordet rutin i vissa situationer där det finns en bestämmelse medan bestämmelser i andra situationer benämns som regler. Vi finner även detta intressant och föreslår därför en diskursiv studie av detta begrepp. Kanske finns de fler begrepp som används med olika ord i olika situation. Vi ser också hur en sådan studie har potential att utveckla en gemensam kunskap kring ordens betydelse.

8. Referenser

- Backlund, Å., Eriksson, R., von Greiff, K. & Åkerlund, E. (2012) *Ensam och flyktingbarn: barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige* (Rapport 2012:1). Tullinge: FoU Södertörn.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Foucault, M. (2003) *Övervakning och straff*. 4. uppl. Lund: Arkiv förlag.
- Gharabaghi, K. & Phelan, J. (2011) Beyond control: Staff perceptions of accountability for children and youth in residential group care. *Residential treatment for children & youth*, 28, 75-90. DOI: 10.1080/0886571X.2011.550172
- Jönsson, C. & Jönsson, M. (2012) *Miljöterapi: organisering för bearbetning och utveckling: psykoterapeutiska processer på behandlingshem*. Örebro: CMJ psykoterapi.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kohli, R. K. S. (2006a) The Comfort of Strangers: Social Work Practice with Unaccompanied Asylum-seeking Children and Young People in the UK. *Child & Family Social Work*, 11(1), 1-10. DOI: 10.1111/j.1365-2206.2006.00393.x
- Kohli, R. K. S. (2006b) The Sound of Silence: Listening to What Unaccompanied Asylum-seeking Children Say and Do Not Say. *British Journal of Social Work*, 36, 707-721. DOI: 10.1093/bjsw/bch305
- Mead, G. H. (1976) *Medvetandet, jaget och samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

Rauktis, M. E., Fusco, R. A., Cahalane, H., Bennet, I. K., & Reinhart, S. M. (2011) "Try to make it seem like we're regular kids": Youth perceptions of restrictiveness in out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 33, 1224–1233. DOI: 10.1016/j.chilyouth.2011.02.012

SFS 1994:137. *Lag om mottagande av asylsökande m.fl.* Stockholm: Justitiedepartementet.

Socialstyrelsen (2013) *Ensamkommande barn och ungas behov – en kartläggning*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2015) *Ensamkommande barn och unga*.
<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/placeradebarnochunga/ensamkommande-barn-unga> (Hämtad 2015-04-16)

Statens institutionsstyrelse (2014) *HVB-hem*. <http://www.statinst.se/faktabank/hvb-hem/> (Hämtad 2015-04-16)

Stretmo, L. & Melander, C. (2013) *Får jag vara med?: Erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp* (Rapport 2013:2). Göteborg: FoU i Väst/GR.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1. Mail-utskick till olika HVB för ensamkommande barn.

Ämne: C-uppsats Socionomprogrammet Göteborg

Hej!

Vi heter Mikael Björklund och Victor Ankarhem och vi läser just nu 6:e terminen av Socionomprogrammet på Göteborgs Universitet. I och med detta ska vi under våren skriva vår c-uppsats. Vi har tänkt fokusera på HVB-boenden för ensamkommande flyktingbarn och det är av den anledningen vi kontaktar er. Vår tanke är att göra en jämförelse mellan personalens tankar om sitt arbete, vad de tror är viktigt för ungdomarna som de arbetar med, och vad ungdomarna själva upplever. Vi undrar därför om det finns möjlighet för oss att intervjua 2-3 personer i personalgruppen och 2-3 av de boende hos er? När det gäller de boende hade det varit att föredra om de bott hos er relativt länge, både så att de har hunnit "landa" och så att det finns möjlighet att prata med dem på ett bra sätt antingen på svenska eller engelska. Detta eftersom vi troligtvis inte kommer ha möjlighet att ordna tolk.

Hör gärna av er oavsett om ni har möjlighet att medverka eller inte, antingen genom att svara på detta mail eller ringa 0737XXXXXX (Mikael).

Tack på förhand!

Mvh

Victor och Mikael

Bilaga 2. Intervjuguide ungdomar.

Boende då

Var detta ditt första boende när du kom till Sverige?

Hur skulle du beskriva Olympen?

Under den första tiden som du bodde här, vad tyckte om du Olympen då?

När du var ny här på Olympen, hade du velat att något var annorlunda då?

Boende nu

Hur tycker du att det är här på Olympen nu?

Vad tycker du är det viktigaste med Olympen?

Vilken funktion fyller personalen för dig?

Vad är viktigt för att du ska må bra här?

Vad känner du när du ska åka till Olympen efter skolan?

Finns det något med Olympen som du skulle vilja förändra?

Bilaga 3. Intervjuguide personal.

Boendet (Vi)

Hur skulle du beskriva boendet?

Vad anser du är boendets viktigaste syften?

Vilka metoder använder ni och vad är målen? Vad innebär metoderna?

Finns det något med boendet som du skulle vilja förändra?

Arbetet (jag)

Varför har du valt att arbeta här?

Att arbeta på boendet, vad innebär det för dig?

Vilka känslor har du när du ska åka till ditt arbete?

Vad är viktigt för att du ska må bra här?

Vad anser du är din funktion här på boendet?

Hur upplever du att dina kollegor ser på sitt arbete?

Vad anser du är viktigt med ditt arbete?